

PEDAGOGIA

Ainhoa ASTIZ GOÑI

ADIMEN ANITZAK HAUR
HEZKUNTZAN
*INTELIGENCIAS MÚLTIPLES EN
EDUCACIÓN INFANTIL*

TFG/*GBL* 2017

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Infantil

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

ADIMEN ANITZAK HAUR HEZKUNTZAN
INTELIGENCIAS MÚLTIPLES EN EDUCACIÓN
INFANTIL

Ainhoa ASTIZ GOÑI

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Ainhoa ASTIZ GOÑI

Izenburua / Título

Adimen anitzak Haur Hezkuntzan / Inteligencias múltiples en Educación Infantil

Gradu / Grado

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Infantil

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Luis IZA DORRONSORO

Saila / Departamento

Psikologia eta Pedagogia / Psicología y Pedagogía

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2016/2017

Seihilekoa / Semestre

Udaberrikoa / Primavera

Preámbulo

El Real Decreto 1393/2007, de 29 de octubre, modificado por el Real Decreto 861/2010, establece en el Capítulo III, dedicado a las enseñanzas oficiales de Grado, que “estas enseñanzas concluirán con la elaboración y defensa de un Trabajo Fin de Grado [...] El Trabajo Fin de Grado tendrá entre 6 y 30 créditos, deberá realizarse en la fase final del plan de estudios y estar orientado a la evaluación de competencias asociadas al título”.

El Grado en Maestro en Educación Infantil por la Universidad Pública de Navarra tiene una extensión de 12 ECTS, según la memoria del título verificada por la ANECA. El título está regido por la *Orden ECI/3854/2007, de 27 de diciembre, por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Infantil*; con la aplicación, con carácter subsidiario, del reglamento de Trabajos Fin de Grado, aprobado por el Consejo de Gobierno de la Universidad el 12 de marzo de 2013.

Todos los planes de estudios de Maestro en Educación Infantil se estructuran, según la Orden ECI/3854/2007, en tres grandes módulos: uno, *de formación básica*, donde se desarrollan los contenidos socio-psico-pedagógicos; otro, *didáctico y disciplinar*, que recoge los contenidos de las disciplinas y su didáctica; y, por último, *Practicum*, donde se describen las competencias que tendrán que adquirir los estudiantes del Grado en las prácticas escolares. En este último módulo, se enmarca el Trabajo Fin de Grado, que debe reflejar la formación adquirida a lo largo de todas las enseñanzas. Finalmente, dado que la Orden ECI/3854/2007 no concreta la distribución de los 240 ECTS necesarios para la obtención del Grado, las universidades tienen la facultad de determinar un número de créditos, estableciendo, en general, asignaturas de carácter optativo.

Así, en cumplimiento de la Orden ECI/3854/2007, es requisito necesario que en el Trabajo Fin de Grado el estudiante demuestre competencias relativas a los módulos de formación básica, didáctico-disciplinar y practicum, exigidas para todos los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Infantil.

En este trabajo, el módulo *de formación básica*, que se basa en los ámbitos de psicología y pedagogía, se desarrolla en los diferentes conceptos teóricos que están ligados al término de la inteligencia. Dichos conceptos nos han facilitado conocer la Teoría de Inteligencias Múltiples de Howard Gardner, el cual aporta una nueva visión del proceso de aprendizaje, proporcionando, a su vez, especial importancia a la multiplicidad.

El módulo *didáctico y disciplinar*, desarrollado en el segundo apartado, abarca la relación de la Teoría de las Inteligencias Múltiples con la escuela y el currículo vigente de Educación Infantil en la Comunidad Foral de Navarra. De ese modo, se ha proporcionado una base teórica para la realización del siguiente apartado.

Asimismo, el módulo *practicum* se concreta en analizar cómo y en qué puede influir –o se puede ver reflejada– la Teoría de las Inteligencias Múltiples en la estructuración y organización de una Escuela Infantil: Escuela Infantil Baztán. Para ello, se llevará a cabo la metodología cualitativa, por lo tanto, serán analizados los documentos oficiales, las conversaciones e intercambios con el equipo educativo y las observaciones sistemáticas llevadas a cabo en dicho centro.

Por otro lado, la Orden ECI/3854/2007 establece que al finalizar el Grado, los estudiantes deben haber adquirido el nivel C1 en lengua castellana. Por ello, para demostrar esta competencia lingüística, se redactan también en esta lengua el presente “preámbulo”, “introducción” y las “conclusiones y cuestiones abiertas” así como el preceptivo resumen que aparece en el siguiente apartado.

Laburpena

Gradu Amaierako Lan honetan, Adimen Anitzen Teoria izango da aztergai; teorikoki ez ezik, Haur Eskola baten antolaketan izan dezakeen eragina ikertuko da, Baztan Haur Eskolan, hain zuzen ere.

Horretarako, lehendabizi, adimenaren kontzeptua izango da hizpide, ondoren, horretan oinarrituz, Adimen Anitzen Teorian sakontzeko. Aipatutako teoriak eskolarekin eta egun indarrean dagoen Nafarroako Foru Komunitateko Haur Hezkuntzaren curriculumarekin daukan lotura azalduko da, modu horretan, alor praktikoari oinarri teorikoa emanez.

Lan praktikoa, jada aipatu bezala, Baztan Haur Eskolan oinarritzen da eta Adimen Anitzen Teoria eskola horren antolaketan nola islatzen den aztertuko da. Horretarako, metodologia kualitatiboa erabiliko denez, agiri ofizialak, talde hezitzailearekin izandako elkarrizketa zein hartu-emanak eta egindako behaketak hartuko dira kontuan.

Akitzeko, lan honetatik abiatuta, hezkuntzaren eta aniztasunaren inguruko hainbat hausnarketa barnebilduko dira.

Hitz gakoak: Adimen anitzak; Haur Hezkuntza; hezkuntza paradigma; Baztan Haur Eskola.

Resumen

En este Trabajo de Fin de Grado se aborda la Teoría de las Inteligencias Múltiples de Howard Gardner, no solo a nivel teórico, sino que se desarrollará la influencia de dicha teoría en la estructuración y organización de una Escuela Infantil: Escuela Infantil Baztan.

Para ello, se analizará primero el concepto de la inteligencia, el cual será la base para luego profundizar en la Teoría de las Inteligencias Múltiples. Se estudiará la relación establecida entre dicha teoría, la escuela y el currículo vigente de Educación Infantil de la Comunidad Foral de Navarra, proporcionando una base teórica para la redacción de la parte práctica.

El trabajo práctico se centrará en la Escuela Infantil de Baztan, siendo el objetivo analizar la influencia de la Teoría de las Inteligencias Múltiples en la organización y estructuración de la escuela. Se llevará a cabo mediante una metodología cualitativa;

por consiguiente, serán evaluados los documentos oficiales, las conversaciones y reuniones con el equipo educativo y las observaciones sistemáticas realizadas en dicho centro.

Para finalizar, en el último apartado se verán reflejadas varias reflexiones sobre la práctica educativa y la diversidad.

Palabras clave: Múltiples Inteligencias; Educación Infantil; paradigma educativo; Escuela Infantil Baztan.

Abstract

Throughout the following dissertation, the Theory of Multiple Intelligences will be analyzed. The focus of the research will not only be the theory itself but also its practicality in schools' organization- Baztan Haur Eskola school's specifically.

Thus, the starting point of the paper will be the understanding of the concept "Intelligence" in order to emphasize the Theory of Multiple Intelligences afterwards. To follow with, the project will make the connection between the mentioned theory and the school where the research is based –Baztan Haur Eskola. Similarly, the relation with the current Curriculum of Child Education of the Community of Navarre will be defined aiming to support the practical aspect of the paper with the theory.

The in-school research of this study will be, as remarked above, developed in Baztan Haur Eskola, and it will accentuate the effects of Multiple Intelligences' Theory on school's planning. The methodology used will be the qualitative one, therefore, several interviews and interactions with the teachers as well as some official documents will endorse the observations.

To conclude, the results of the research will be used to ponder and broaden some ideas about education.

Key words: Multiple Intelligences; child education; education paradigm; Baztan Haur Eskola (Baztan kindergarten).

Aurkibidea

INTRODUCCION	1
1. ADIMENA	2
1.1. Zer da adimena?	2
1.1.1. Hurbilketa kontzeptuala	4
1.1.2. Adimenaren kontzeptua ikuspegi sozialetik	5
1.1.3. Adimena Howard Gardnerrentzat	6
1.2. Adimen Anitzen Teoria	11
2. ESKOLA ETA ADIMEN ANITZAK	17
2.1. Adimenaren inguruko kontzeptualizazioak hezkuntzan	17
2.2. Hezkuntzaren paradigma aldaketa	18
2.3. <i>Eskola</i> Adimen Anitzen Teoriaren arabera	21
2.4. Adimen anitzak Haur Hezkuntzako curriculumean	25
3. ADIMEN ANITZEN TEORIAREN ERAGINA HAUR ESKOLA BATEKO ANTOLAKETAN	28
3.1. Aurkezpena	28
3.2. Testuingurua: Baztan Haur Eskola	29
3.2.1. Historia	29
3.2.2. Pedagogia	30
3.2.3. Baztan Haur Eskolaren oinarriak	31
3.3. Nola gorpuzten da Adimen Aniten Teoria Baztan Haur Eskolan?	33
3.3.1. Denboraren antolaketa – egunerokoa	33
3.3.2. Espazioak	37
3.3.2.1. Kanpo espazioak	38
3.3.2.2. Barneko espazioak	43
3.3.3. Materiala	56
3.3.4. Tailerrak eta proposamenak	60
3.3.5. Elikadura	64
3.3.6. Negarra eta loa	66
3.3.7. Xatarraren aldaketa	68
3.3.8. Dokumentazioa	69
3.3.9. Harremanak	71
CONCLUSIONES Y CUESTIONES ABIERTAS	76
ERREFERENTZIAK	80
ERANSKINAK	84

INTRODUCCION

El presente trabajo de Fin de Grado aborda la Teoría de las Inteligencias Múltiples relacionando así conceptos y teorías que en un principio son analizados desde el punto de vista de la psicología con los retos que actualmente existen en el sistema educativo. Por ello, partiendo de una base teórica que se fundamenta principalmente de la evolución del concepto de la *inteligencia*, y específicamente en la Teoría de Howard Gardner, ha sido analizada la estructuración y la organización de la Escuela Infantil Baztan. Todo ello con el fin de determinar cómo y en qué ámbito de la escuela se tiene en cuenta la influencia de dicha teoría. Para que el punto de partida sea sólido, también se profundizará en la relación que la teoría anteriormente mencionada tiene con la *escuela* y con el curriculum vigente de la Comunidad Foral de Navarra.

Cabe remarcar que el tema en el que se va a profundizar en el presente trabajo ha sido elegido por decisión propia, la cual se basa principalmente en dos motivos: el primero de ellos es la curiosidad y el interés que personalmente me provoca el tema mencionado, ya que junto a otras teorías e investigaciones, nos han llevado a un nuevo paradigma educativo; en segundo lugar, es necesario recalcar que la Teoría de las Inteligencias Múltiples está siendo el eje de la práctica educativa de cada vez más escuelas infantiles.

Por tanto en el apartado práctico se analizará la influencia de la teoría anteriormente mencionada en la Escuela Infantil Baztan, profundizando cómo se posibilita el desarrollo de las diferentes inteligencias en nueve ámbitos diferentes de la escuela: la gestión del tiempo, los espacios, los materiales, los talleres y las propuestas, la alimentación, el llanto y el sueño del niño/a, el momento del cambio del pañal, la documentación y las relaciones.

Para ello, se tendrá en cuenta todo lo redactado en el apartado teórico; de ese modo, el análisis de la Escuela Infantil Baztan contará con una base teórica enriquecida con los conceptos teóricos anteriormente mencionados.

Para la realización del trabajo, estos han sido los principales objetivos:

- Conocer y valorar las aportaciones que ha hecho la Teoría de las Inteligencias Múltiples al ámbito de la educación.
- Analizar en concreto cómo y en qué ámbitos de la Escuela Infantil Baztan se tiene en cuenta dicha teoría, precisando qué tipo de inteligencias se desarrollan en cada ámbito.
- Profundizar en el nuevo paradigma educativo que es constituido mediante diferentes teorías e investigaciones; entre ellas, la Teoría de las Inteligencias Múltiples.
- Mediante el presente trabajo, enriquecer mi visión y comprensión de la educación.
- De una forma implícita, otorgar la importancia que se merece al ciclo 0-3 y a la diversidad.

Para terminar, se expondrán varias reflexiones sobre el propio trabajo, la práctica educativa y la diversidad. Al mismo tiempo, se darán a conocer los frentes abiertos o los retos que todavía no han sido resueltos en relación con el tema abordado.

1. ADIMENA

1.1. Zer da adimena?

Greziar garaitik hona asko izan dira gizakion berezitasunari buruz aztertu izan duten adituak eta, nahiz eta denetariko emaitzak izan, guztiek ideia batean bat egiten dute: “the unending search for an essence of humanity has led to a focus on our species’ quest of knowledge; and those capacities that figure in knowing have been especially valued”¹ (Gardner, 1983, 5). Hori horrela izanik, azpimarragarriak iruditzen zaizkit Socratesen “*know thyself*”², Aristotelesen “*all men by Nature desire to know*”³ edota Descartes

¹ Gizakion berezitasunaren bilaketan egindako ikerketa guztiek jakintzarekiko daukagun jakin-minean arreta jartzera eraman gaituzte; eta jakintzarekin lotutako gaitasun guztiak errekonozituak izan dira.

² Ezagutu zaitez

³ Edozein gizakik senaz jakitea desio du

*"I think: therefore I am"*⁴ baieztapenak; argi uzten baitute, aspaldidanik jakintzaren arloa ikerketen erdian egon dela.

Adimenean gehiago zentratuz, historikoki gizakiok adimen bakarra genuela pentsatu izan dela gauza jakina da. Ez hori bakarrik, adimena zenbaki bidez mailakatua izan da, test edota froga psikometrikoak erabiliz, AK (adimen kontzientea) neurtzea posible zela pentsatzen zelako. Gould-en arabera (1981), adimena jaiotzetik daukagun herentzia gisa ulertzearen idea Ipar-Ameriketara sortu zen; horrekin, inteligentzia sortzetik dugula sinistu izan da leku eta garai askotan.

Idea horretatik urrun, egun, adimena edota inteligentzia modu desberdinean uler dadin lanean ari dira psikologia zein hezkuntza arloko aditu asko. Orain arte egindako ikerketak ordea, ikuspuntu zein zientzia arlo ezberdinetatik buru izan direla azpimarratzea garrantzitsua iruditzen zait, egun aztertzeiko aukeratu dugun bidea edota modua aspaldian aztertzen hasi ziren modutik abiatutako prozesu luze baten ondorioa baita: XIX. mendera arte filosofiatik aztertua izan zen adimena, hots, introspektio metodoa erabiliz. XIX. mendean ordea, psikologia filosofiatik bereizi eta modu enpirikoan hasi zen aztertzen (<https://www.psicoactiva.com/blog/concepto-inteligencia-ha-evolucionado/>), kraneometriaren (frenologia) eskutik adibidez, hots, ezaugarri psikologikoak burmuinaren neurriekin lotzeko asmotan.

Konduktismoak eta humanismoak prozesu mentalen inguruko kontrako usteak defendatzen zituzten bitartean, Piagetekin biologia eta psikologiaren arteko muga gainditu egiten da eta horri esker, gaur egun, neurozientzia edota psikobiologiatik ulertu eta aztertzen da adimena. Hau da, pertsonaren eta inguruaren arteko harremanetan bilakaera psikikoaren eragina azpimarratzen duen zientziatik.

Beraz, nola ulertzen da gaur egun *adimen* kontzeptua?

⁴ Pentsatzen dut: beraz banaiz

1.1.1. Hurbilketa kontzeptuala

Adimena ulertzeko modu anitz daudenez, aipatutako kontzeptua definitzeko hainbat modu daude. Aditu guztiek gaitasun edota trebetasunarekin lotu arren, ez dira definizio bakar batean ados jartzen.

Kontzeptuak izan dituen aldaerei so egiteko, hona hemen hainbat adituk emandako zenbait definizio (Universitat d'Alacant, 2009):

- Adimena modu abstraktuan pentsatzeko gaitasuna da (Terman, 1921).
- Adimena helburu zehatz batekin jokatzeko, arrazionalki pentsatzeko eta ingurugiroarekin modu egoki batean harremantzeko gaitasuna da (Wechsler, 1944).
- Adimena ingurugirora moldatzeko gaitasuna da (Piaget, 1952).
- Adimena helburu baten ondorioei egokitzeko gaitasuna da, izandako esperientziaren onurez baliatzeko, arazoak ebazteko eta hausnartzeko trebetasuna (Sternberg eta Salter, 1982).
- Ulertzeko gaitasuna. Arazoak ebazteko ahalmena. Jakintza. Trebetasuna eta esperientzia. Funts espirituala (RAE, 2014).

Etimologiari dagokionez, “*inteligere*” aditz latindarretik dator adimenaren kontzeptua: *intus* (artean) eta *legere* (irakurri, antzeman, hautatu). Hori horrela izanik, adimena edozein arazo edota egoeraren aurrean, hura aztertu, eta gero, hori konpontzeko hautaketa egokiena egitea dela ondoriozta dezakegu.

Era berean, inteligentzia neurgarria zenaren ideia nagusitu izan da historian zehar. Hala nola, 1905ean Alfred Binetek, Frantziako Gobernuak egindako eskaera bati erantzunez, haurren inteligentzia kontzientea neurtzeko test bat diseinatu zuen, Binet-Simon eskala izenekoa. Ordutik gaur arte, zenbakaitzak diren test edota frogak diseinatu dira pertsona baten inteligentzia kontzientea neurtzeko asmotan. Bitarte horretan ordea, Bigarren Mundu Gerra bitartean, David Wechsler-ek errendimendu intelektualean eragiten duten berrak hainbat faktoreez hitz egin zuen: hala nola, motibazioa, aukerak, nortasuna... Horrela bada, 1939an Wechsler-Bellevue eskala sortu eta 1955ean WAIS-

en (Helduentzako Wechsler inteligentzia eskala) errebisioa egiteaz gain, haurrentzat bertze test bat egin zuen.

Edonola ere, adimena ulertzeko moduak denboran zehar aldaketa asko jasan dituela azpimarragarria da. Erraterako, XXI. mendean, hainbat adituk inteligentzia kontzeptuaren bazterketa defendatzen dute eta gure ingurunean bizirauteko erabiltzen ditugun gaitasun edota adimen zehatzen inguruan zentratzeko aldarrikatzen dute; Howard Gardnerrek, adibidez.

1.1.2. Adimenaren kontzeptua ikuspegi sozialetik

Jada aipatu bezala, adimenaren kontzeptua modu desberdinetan ulertu eta interpretatu izan da historian zehar, beraz, bere definizio guztiek garaian garaiko leku eta kulturaren marka daramatela defendatzen dute aditu askok. Aipatutako marka hori, hiru faktorek osatzen dute nagusiki: a) kulturaren biziraupenerako beharrezkoak diren ezagutzak; b) kulturaren balore propioak; eta c) hezkuntza sistema (Gardner, 1995).

Gizarte tradizional edota nekazal jendartetan –biztanle gehienak janari hornikuntzan dihardute (LeVine eta White, 1986)-, adimena komunitateko harreman eta lotura sozialak mantentzeko abilezian neurtzen da. Adibide bat jartzearen, elikaduraren sostengurako norbanako askoren beharra daukan jendarte batean, norbanako guzti horien arteko elkar-lana sostengatzea edota bermatzea izan ohi da komunitatearen onena. Beraz:

...a los que se comportan de acuerdo con las convenciones sociales se les considera inteligentes en el aspecto que más cuenta, es decir, en el mantenimiento de las relaciones sociales, que significan seguridad a largo plazo (...) Aquellos que son más respetados en la comunidad por su virtud moral, son considerados como los más sabios y los más inteligentes...⁵ (LeVine eta White, 1986, 39-40).

⁵ Arau sozialak jarraituz jokatzeko dutenak adimentsuak dira, hau da, segurtasuna ziurtatzen duten erlazio sozialak mantentzen dituztenak (...) Komunitatean haien adoreaengatik errespetatuenak direnak kontsideratzen dira adimentsuenak...

Jendarte industrializatuetan aldiz, zientzia eta teknologian ematen diren aurrerapenak direla medio, janari hornikuntzarekin zerikusirik ez duten ogibideak dituzte biztanle gehienek. Horrez gain, ekonomiaren etengabeko aurrerapenak eta saiakera berrien goseak jende askoren alfabetizazioa exijitzen du, hori dela eta, alfabetizazio unibertsala onura sozial gisa ulertzen da (Gardner, 1995), azken finean, eskolarizazioari esker formatzen baitira gazteak. Hori horrela izanik, adimena modu desberdin batean ulertzen da jendarte mota honetan: adimenaren kontzeptua eskola-emaitezkin lotzen da, geroz eta emaitza hobeak izan, orduan eta adimentsuagoa da pertsona (Gardner, 1995).

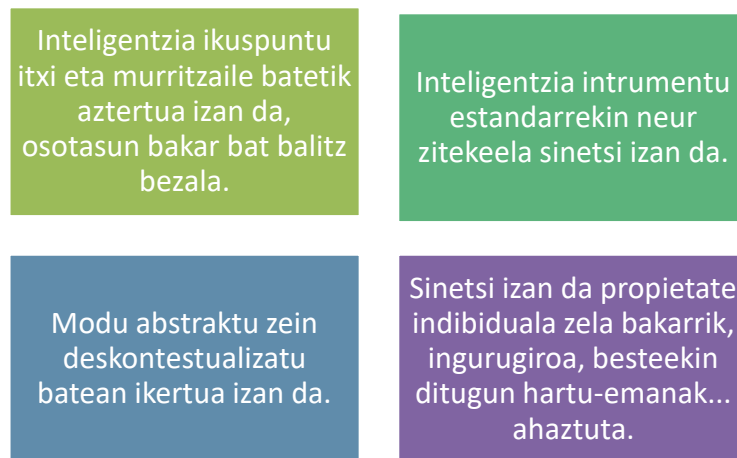
Hori guztia erranda, argi dago bi jendarte horietan modu desberdinean ulertzen dela adimen kontzeptua, lehenengoan jendearen arteko harreman interpertsonalekin lotzen den heinean, bigarrenean gaitasun logiko-matematiko zein linguistikoarekin lotzen da. Hala eta guztiz ere, jendarte bakoitzaren kulturaren biziraupenarekin daude lotuta, hasieran erran bezala, definizio bakoitza momentu eta leku konkretu bati erantzuten baitio.

Honekin guztiarekin, argi gelditu da adimena ezin dela modu indibidualean soilik ulertu, instituzio zein estruktura sozialen beharra dauka. Modu horretan, adimenaren kontzeptuak bi faktore barne-biltzen dituela erran daiteke: alde batetik, ezagutza esparru jakin batean bakoitzaren gaitasunak erabiltzeko gai diren pertsonak eta bertzetik, eskaintzen dituzten aukera zein babesarekin garapen indibiduala ahalbidetzen duten jendarte eta kulturak (Gardner, 1995).

1.1.3. Adimena Howard Gardnerrentzat

Howard Gardner psikologo amerikarrak –Harvard-eko ikertzailea– 1979. urtean giza potentzialaren inguruan ikerketa bat egiteko enkargua jaso zuen, hain zuzen ere, Bernard Van Leer fundazio holandarraren eskutik. *Frames of Mind* izeneko liburua izan zen ateratako ondorioekin publikatu zuen lehenengo liburua, 1983an zehazki, eta Adimen Anitzen Teoriaren sorrera izan zela azpimarragarria da. Liburu horrek, momentu hartan adimenaren inguruan zegoen ikuskeran aldaketa sakona ekarri zuen (Ander-Egg, 2007).

Horretarako, garai hartaraino bizirik zegoen garun bakar eta neurgarrian oinarritzen zen inteligentziaren kontzeptu tradizionalari kritika egin zion (Luz de Luca, 2004):

1. figura. Howard Gardnerren kritika. Iturria: Luz de Luca, 2004, 2.

Era berean, aipatutako liburuan ere adimen hitzarentzat hiru erabilpen mota bereizi zituen Gardnerrek:

1. "A property of all human beings (all of us possess there 8 or 9 intelligences)."⁶ (Gardner, 2011, XV)
2. "A dimension on which human beings differ (no two people –not even identical twins- possess exactly the same profile of intelligences)."⁷ (Gardner, 2011, XV)
3. "The way in which one carries out a task in virtue of one's goals."⁸ (Gardner, 2011, XV)

Adimen bakarraren teoria ("g" faktorearen teoria) kritikatzear gain, ordura arte Inteligentzia Kontzientea neurtzeko sortutako test edota frogak ezbaian jarri zituen, baina *El desarrollo y educación de la mente* liburuan argi utziz ez zuela kritikaturakoarekin amaitu nahi izan: "...discrepo de la afirmación de Feldman de que

⁶ Pertsona orok izateko daukan pertenezia (guztiok dauzkagu 8 edo 9 adimenak).

⁷ Pertsonok desberdinak garen dimentsioa (ez daude zehazki profil bera edota adimen berdinak dituzten bi pertsona).

⁸ Helburuak lortzeko aurrera eramaten dugun jarduteko modua

estuve motivado por el deseo de *acabar* con el CI; ni las pruebas documentales ni mi memoria me indican que tuviera mucho interés en esta confrontación”⁹ (Gardner, 2012, 151).

Ilido beretik jarraituz, *Inteligencias Múltiples: claves y propuestas para su desarrollo en el aula* liburuan zehazten denez, honela zioen Armstrong-ek 2012an:

El alcance del potencial humano va más allá del conciente intelectual. Se ha cuestionado seriamente la validez de determinar la inteligencia en un individuo separándolo de su entorno natural de aprendizaje y pidiéndole que realice tareas que nunca ha hecho antes y que probablemente, nunca volverá a hacer si puede elegir¹⁰ (Escamilla, 2014, 46).

Hori horrela izanik, biologikoki markatuak gaudela defendatzeaz gain, pertsonon adimenak ingurune sozial zein kultural baten beharra daukala azpimarratzen du Gardnerrek; modu horretan, komunitateak erabakitzen du pertsona bat adimentsua den ala ez, eta ez proba edo test psikometrikoko batek (Sanz de Acedo, 2000). Izan ere, adimena zenbaki bidez neurtzen duten frogak alderdi sozial zein emozionalak guztiz ahazten dituzte, erraterako, erabat deskontestualizatuak eta isolatuak dauden frogak direlako (Gardner, 1987).

Errandako guztia kontuan hartuz, *Frames of Mind* liburuan honela definitu zuen Gardnerrek lehenengo aldiz adimena: “An intelligence is the ability to solve problems, or to create products, that are valued within one or more cultural settings”¹¹ (Gardner, 1983, 13). Erran bezala, adimena arazoak ebazteko eta horren aurrean erantzunak sortzeko gaitasunarekin lotzen du, baina ez hori bakarrik, ekintza horiek kultura edota

⁹ Ez nago Feldmanen baieztapenarekin, hau da, KI-arekin amaitu nahi nuenaren ideiarekin ados; ez datuek ez eta nire memoriak ere ez dute konfrontazio hori nahi nuenik erakusten.

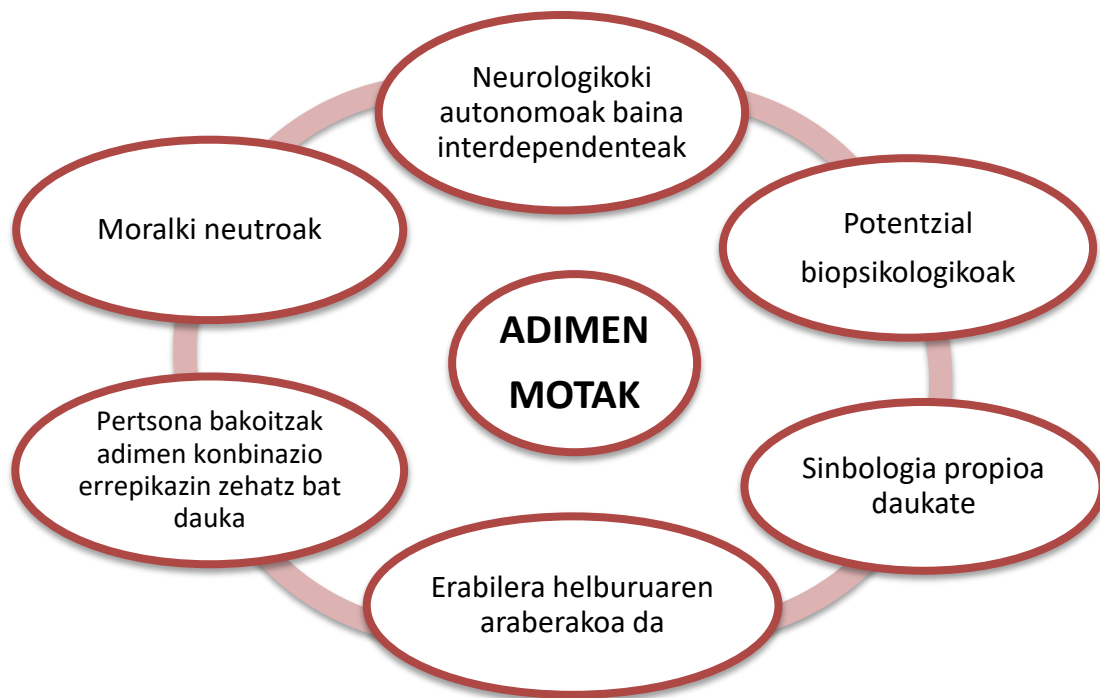
¹⁰ Pertsonaren giza pontentziala Kontziente Intelektualetik harago doa. Pertsona bat bere ikas eremutik kanpo eta inoiz egin ez dituen eginbeharrak egiten, eta seguruenik aukera badezake berriro egingo ez zituen gauzak egiten, inteligentzia neur zitekeen seriozki zalantzan jarri da.

¹¹ Kultura edota testuinguru batean edo gehiagotan baloratzen diren produktuak sortzeko edota arazoak ebazteko gaitasuna da adimena.

jendarte batean testuinguratuak izan beharko dira, biologikoki ez ezik, kulturalki ere markatua dagoelako adimena.

Dena dela, Howardek adimena nola ulertzen zuen zehazteko, garrantzitsua da bere lanetan zein Antunes (2000), Prieto eta Ferrándiz (2001), Ferrándiz (2005), Perez eta Beltrán (2006), Ander-Egg (2006) eta Armstrong (2012) adituen lanetan oinarrituz, Amparo Escamillak (2014) zehazten dituen *adimenaren oinarrizko 6 ezaugarriak* ezagutzea:

- Neurologikoki autonomoak eta erlatiboki independenteak dira adimen motak; funtzionamendu konplexua duten azpisistema paradoxikoak direlako. Beraz, erlazionatuta dauden baina interdependienteak diren elementuez (adimenez) osatuta dago garuna.
- Adimen motak potentzialak dira: faktore anitzen eraginez (genetika, testuinguru sozial zein familiarra, bakoitzaren bizipenak...) garatu, hondatu, estankatu... daitezkeen potentzial biopsikologikoak.
- Adimen mota bakoitzak sinbologia zehatz bat dauka, hau da, mekanismo propioa.
- Adimen desberdinen erabilera lortu nahi diren helburuen arabera da.
- Pertsona bakoitzak adimenen konbinazio errepikaezin zehatz bat dauka, adimen moten garapen maila desberdinarekin. Era berean, adimen mota bakar baten barruan adimentsua izateko modu desberdinak daude; adibidez, adimen linguistikoaren barruan arras ongi idatzi dezakezu baina akaso zailtasun gehiago dituzu ahoz komunikatzeko, alegia.
- Moralki neutroak dira, beraz erabilera konstruktibo zein suntsitzailea izan ditzakete; horrela bada, kontu handiz landu beharko dira, garapen pertsonal zein sozial egoki bat lortzeko bidean. Erraterako, besteak ulertzeko potentziala manipulaziorako erabili daitekelako, adibide bat jartzearren.

2. figura. Adimenaren oinarritzko 6 ezaugarriak. Iturria: Escamilla, 2014.

Horrekin guztiarekin beraz, erran daiteke, Howard Gardnerrek, bere Teoriarekin, ordura arte zegoen adimenaren kontzeptuarentzat inflexio puntu bat eragin zuela:

Gardner se ha rebelado contra una concepción monolítica y estable de la inteligencia y ha descubierto sólo dos alternativas posibles: o continuar con las ideas tradicionales de la inteligencia y de cómo debe ser medida o buscar una hoja nueva de ruta para interpretar y desarrollar lo que entendemos por este constructo. Y eligió la segunda¹² (Pérez y Beltrán, 2006, 147).

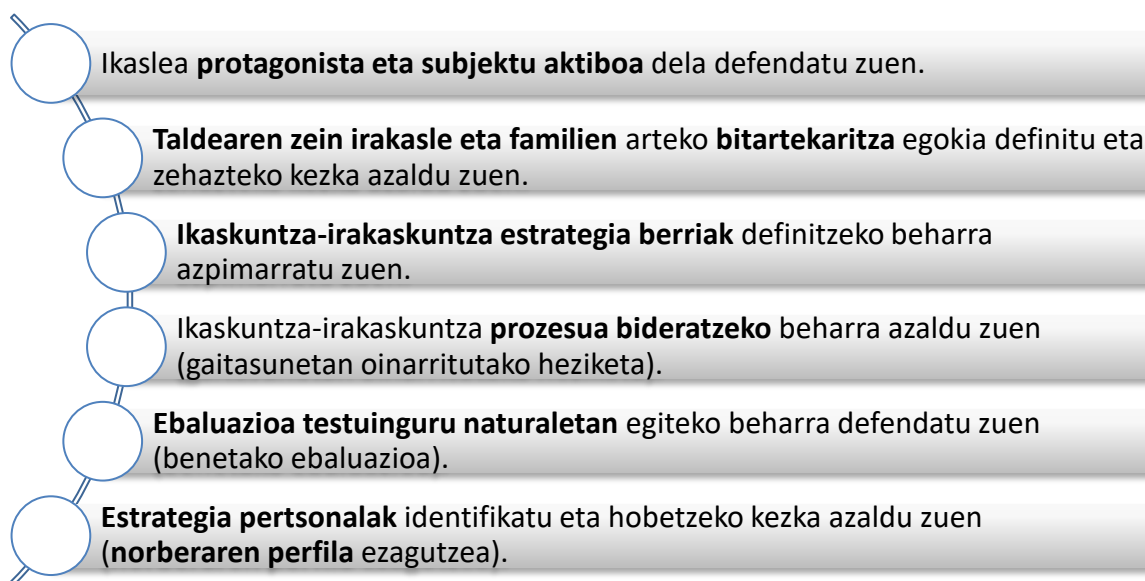
¹² Adimenaren kontzeptzio monolitiko eta egonkor baten aurka agertu da Gardner eta bi aukera posiblez jabetu da: adimenaren kontzeptu tradizionalekin eta hori nola neurtu daitekeen pentsatzen jarraitzea edo kontzeptua bertze modu batez ulertu eta interpretatzeko bidea bilatzea. Eta bigarrena aukeratu zuen.

1.2. Adimen Anitzen Teoria

Howard Gardnerrek adimena nola ulertzen zuen azaltzen den atalean aipatu bezala, Adimen Anitzen Teoriak *Frames of Mind* liburuan izan zuen sorrera, hain zuzen ere, 1983an. Horrela zioen Gardnerrek berak sortutako Teoriaren inguruan:

Desde mi punto de vista, la esencia de la teoría consiste en respetar las múltiples diferencias entre las personas, las numerosas variaciones en cuanto a sus métodos de aprendizaje, los diversos modos para evaluarlos y el número casi infinito de maneras en que pueden dejar su huella en el mundo¹³ (Armstrong, 2006, 12).

Hori horrela izanik, psikologiaren esparruan aipatutako Teoria kritikatu eta askotan baztertua izan arren, ez dago erran beharrik arrakasta izugarria izan zuela hezkuntza eta didaktikaren alorrean. Nahiz eta aurrerago aztertuko dudana Teoria honek hezkuntzaren esparruan izandako eragina, asko izan ziren egin zituen ekarpenak, hala nola (Escamilla, 2014):

3. figura. Adimen Anitzen Teoriaren hezkuntza-ekarpenak. Iturria: Escamilla, 2014, 47.

¹³ Nire iritziz, pertsonok dauzkagun desberdintasunak, ikasteko ditugun modu ezberdinak, ebaluatzeko ditugun moduak eta munduan oinazea uzteko dauzkagun mila moduak errespetatzean dago Teoriaren muina.

Bereizi zituen adimen moten zerrendatze zein azterketa hasi baino lehen, garrantzitsua iruditzen zait Amparo Escamillak (2014) Gardnerren lanetan oinarrituz eta baita Antunes (2000), Prieto eta Ferrániz (2001), Ferrániz (2005), Pérez eta Beltrán (2006), Ander-Egg (2006) eta Amstrongen (2012) lanak kontuan hartuz, zehaztu zituen Adimen Anitzen Teoriaren *oinarrizko ezaugarriak* ezagutzea:

1. Gogamenaren estruktura zein funtzionamendua ezagutu eta ulertzeko modu bat da.
2. Adimenaren kontzeptu unidimentsionala/monolotikoa eta aipatutakoa ebaluatze modu bakarraren sinismena (froga psikometrikoak) baztertzen ditu.
3. Pertsonon kognizioaren azalpen berri bat ematen du; guztiok dugu adimen motez osatutako osotasun edota multzo bat.
4. Neurozientziatik abiatuta adimen mota bakoitzaren existentzia frogatzen du eta horretarako, biologiarekin, psikologia esperimentalarekin, psikologia ebolutiboarekin eta analisi logikoarekin lotutako zortzi irizpide zehazten ditu –beretzat adimen mota baten aurrean gauden ala ez frogatzen dutenak–.
5. Aipatutako zortzi irizpide horiek kontuan hartuta, zortzi adimen mota bereizten ditu.
6. Adimen mota bakoitza neurologikoki autonomoa baina era berean, erlatiboki independentea dela ulertzen du, elkar eraginez funtzionatzen baitute, sistema bat bezala.
7. Adimen motak subjektuaren, haren eboluzioaren eta testuinguru batean gertatutako bizipenen arabera garatuko diren –ala ez- potentzialak dira.
8. Pertsona bakoitzak adimen moten konbinazio bakar bat eta zehatza dauka, adimenen garapen desberdinarekin.

Hori guztia jakinda, aipagarria da gaur egun zortzi adimen mota desberdin bereizten direla; hala nola, adimen logiko-matematikoa, ikus-espaziala, linguistikoa, naturalista,

musikala, kinestesikoa, interpertsonala eta intrapertsonala, azken biak, adimen emozionalaren barruan bereizirik (Etxeberria, 2017). Hona hemen adimen mota bakoitzaren definizioa (Escamilla, 2014, 57-87); hobeto ulertzeko, definizioen ondoren, letra etzanarekin, adimen mota horren adibide gisa pertsona ezagun bat zehaztuko da:

- **Adimen linguistikoa:** hizkuntza bat ahoz nahiz idatziz ulertu eta erabiltzeko potentziala da. *Shakespeare*.
- **Adimen logiko-matematikoa:** erlazioak ulertu eta eratzeko, zenbakiak eta eragiketak eraginkortasunez erabili eta ebazteko, problemak ebatzi eta planteatzeko eta eskema zein arrazonamendu logikoak aurrera eramateko potentziala da. *Descartes*.
- **Adimen musikala:** erritmo, melodia zein musika-estruktura ezberdinak antzeman, ulertu, interpretatu eta sortzeko potentziala da. *Beethoven*.
- **Adimen ikus-espaziala:** informazio grafiko zein bisuala antzeman, deskodifikatu eta kodifikatzeko potentziala da; espazioa ulertu eta antolatze asmoz, objektuak, distantziak, ibilbideak... kokatzeko, azaltzeko eta gogoratzeko. *Einstein*.
- **Adimen kinestesikoa:** ideiak eta sentimenduak azaleratzeko zein objektu eta materialak sortu, manipulatu eta eraldatzeko asmoz, gorputzaren zati batzuk (aurpegia, eskuak, hankak...) edota gorputza bera erabiltzeko potentziala da. *Nadia Comaneci*.
- **Adimen naturalista:** naturarekin (paisaia, animaliak, landareak...) zein gizakiarekin (gorputza, elikadura, osasuna...) erlazioa duen informazioa ulertzeko, bereizteko, interpretatzeko eta komunikatzeko potentziala da; baita naturako material, produktu zein objektuak aukeratu, sailkatu eta erabiltzekoa ere. *Darwin*.
- **Pertsona arteko adimena:** bertzeen intentzio, motibazio, interes zein emozioak ulertu eta horiekin egoki jardutean oinarritzen den potentziala da. *Gandhi*.
- **Pertsona barruko adimena:** norberak dituen indargune zein zailtasunekin erlazioa duen informazioa ulertu, horren inguruan hausnartu eta komunikatzeko potentziala da. Era berean, norberaren esfortzu-jarreraren garapenean eta

erabakiak hartzerako orduan baliabideak zein ondorioak identifikatu eta aukeratzean oinarritzen den potentziala da. *Mandela*.

Hori guztia jakinda, aipatutako adimen moten inguruan gehiago jakiteko, hona hemen Escamillan (2014), Luz de Lucan (2004) eta Del Pozon (2014) lanetan oinarrituz osatu dudan adimen moten informazio-taula:

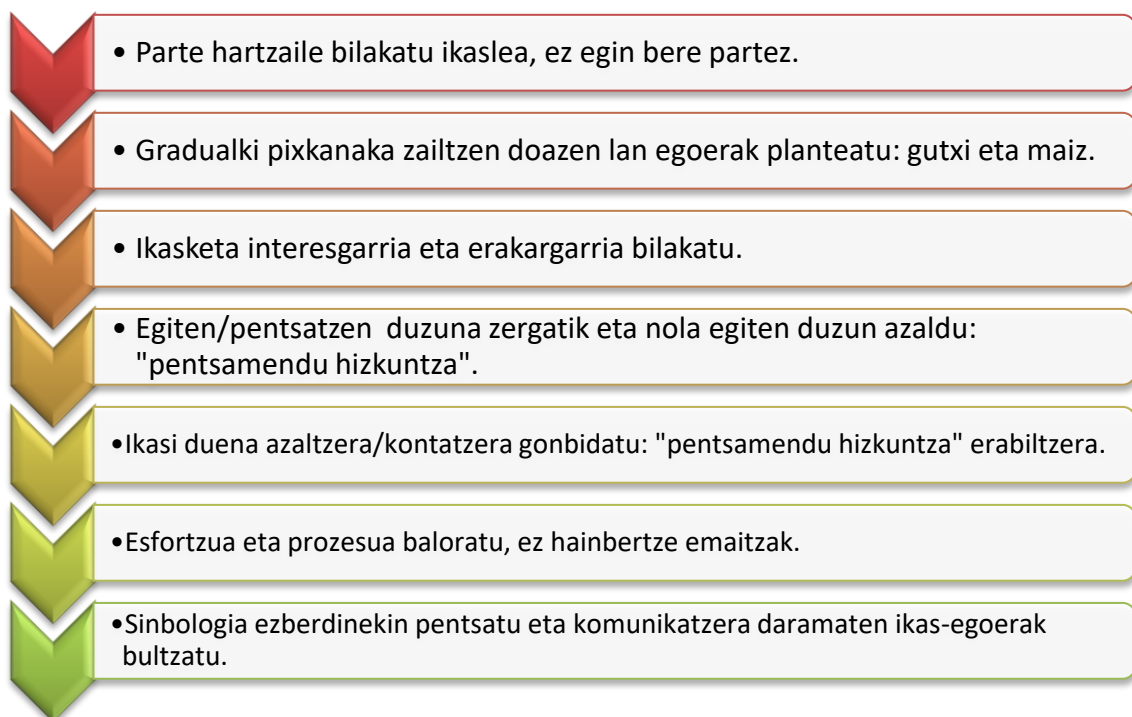
1. taula. Adimen motak.

Mota	Abileziak	Sinbologia	Rol sozialak	Proposamen didaktikoak	Material didaktikoa
Linguistikoa	Eraginkortasunez idatzi eta hitz egitea.	Hitzak	Idazleak, poetak, irakasleak, abokatuak...	Hitz-jokoak, irakurketa saioak, konferentziak, eztabaidak, literatura-lehiaketak...	Liburuak, entziklopediak, egunkariak, ordenagailuak, letra-zopak...
Logiko-matematikoa	Kausa-efektu erlazioak ulertu eta sortzea, problemak ebatzea, logika eraginkortasunez erabiltzea.	Zenbakiak eta arrazoiketa	Ekonomistak, matematikoa, ingeniariak, informatikoa...	Kausa edota erlazioen bilaketak, egoeren ondorioak aurreikustea, logika-jolasak, estrategia-jolasak...	Abakoak, logika jolasak, kalkulagailuak, erlojuak, itxurazko dirua, neurri eta pisu ezberdineko materiala...
Musikala	Instrumentuen zein ahots korden bidez musika (erritmoa, tonua, tinbrea eta melodia) sortu, eraldatu eta ulertzea.	Morse kodea - musika hizkuntza	Kanta-autoreak, abeslariak, musikariak, irakasleak, musika zuzendariak...	Musika entzutea, interpretatzea, abestea, instrumentuak jotzea, gorputz-perkusioa, musikalak...	Mota guztietako instrumentuak, musika ekipoak, birziklatutako materiala, audioak...
Ikus-espaziala	Informazio grafikoa ulertu, sortu, eraldatu... Neurri eta bolumen desberdinak	Idazkera ideo-grafikoa	Margolariak, eskultoreak,	Irudien bidezko ipuinak, maketak, eskulturak eta	Puzzleak, argazkiak, margolanak,

	identifikatu eta objektu, aurpegi edota leku desberdinak ezagutu/gogoratzeara.		kartografoak, pilotoak...	margolanak, mapak eta planoak...	planoak, legoak, eraikuntzak...
Kinestesikoa	Koordinazioa, oreka, malgutasuna, indarra eta abiadura. Mugimenduen kontrola.	Zeinu hizkuntza, Braille-a, gorputz hizkuntza	Kirolariak, dantzariak, artisauak, aktoreak, koreografoak...	Eraikuntzak, objektuen manipulazioa, imitazioa, koreografiak, antzerkiak, kirol desberdinak, arnasketa eta erlaxazioa...	Pilotak, baloiak, mozorroak, ispiluak, musika instrumentuak, txotxongiloak...
Naturalista	Naturaren kausa-efektu erlazioak, behaketa zientifikoak, konparaketa eta sailkapenak egitea.	Espezieen bereizketa sistemak, mapak.	Biologoak, astronomoak, nekazariak, abeltzainak, albaitariak...	Animali eta landareen zainketa, behaketak, naturarekin erlazioa duten proiektuak, ingurune naturaletara irteerak...	Animalia eta landareen jostailuak, jardinak, natura-irudiak, jolas ekologikoak, lupak...
Pertsona arteko adimena	Egoera sozialak ulertzea, bertzeen hizkuntza eta jarrera desberdinak ulertzea, egoerari egokitzen zaion erantzun egoki bat ematea.	Mugimenduak, posturak, begiradak... Zeinu sozialak.	Hezitzaileak, gizarte hezitzaileak, terapeutak, kazetariak...	Antzerkiak, gatazken konponbideak, berdinak, arteko tutoretzak, jolas kooperatiboak, talde lanak...	Talde lana bermatzen duen mahai-antolaketa, mahai-jolasak, argazkiak, kirol eta musika materiala, autobiografiak...
Pertsona barruko adimena	Norberaren interes, nahi, lan-modu eta gaitasunak identifikatzea eta haien erabilpena.	“Ni”-aren zeinuak (ametsak, lan sortzaileak...)	Psikologoak, hezitzaileak, kirolariak, artistak...	Biografien lanketa, norberaren argazkien identifikazioa, autoebaluazio ko jarduerak...	Egunerokoak, biografiak, portafolioak, norbere argazkiak...

Adimenen sailkapen edota zerrendatze hau ordea ez zuen inondik inora ere bukatutako emaitza gisa planteatu Gardnerrek, adimenaren pluralitatea defendatzen duen heinean, behin behineko ondorio gisa ulertzen baitzuen bere ekarpena: “Se trata de una lista preliminar; obviamente, cada inteligencia puede subdividirse, o puede reajustarse a la lista”¹⁴ (Gardner, 2005, 30).

Hori dena jakinda, nola gorpuztu daiteke Adimen Anitzen Teoria? Nahiz eta aurrerago gehiago sakonduko dudan, hona hemen Escamillak (2014) aipatutako Teoriaren garapenerako zehaztu zituen zazpi jarraibide:

4. figura. Adimen Anitzen Teoriaren garapenerako zazpi jarraibide. Iturria: Escamilla, 2014, 101.

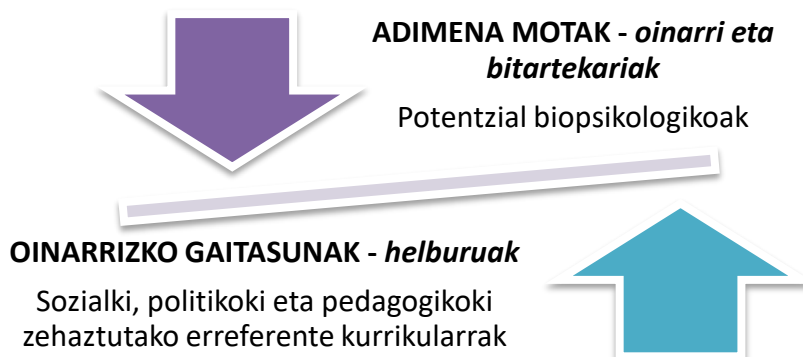
¹⁴ Behin behineko lista soil bat da; adimen mota bakoitza multzo txikiagotan banandu daiteke, edota besteren bat zerrendara gehitu.

2. ESKOLA ETA ADIMEN ANITZAK

2.1. Adimenaren inguruko kontzeptualizazioak hezkuntzan

Ikastetxe askotan, Adimen Anitzen Teoriaren berri izatean, curriculumean zehazturik dauden oinarrizko gaitasunekin nahasten dituzte adimen motak. Beraz, oinarrizko gaitasun eta adimen moten arteko bereizketa egitea beharrezkoa da, begi bistan berdinak edota antzekoak iruditu arren, guztiz ezberdinak direlako.

Adimenak izaki bizidun zehatz batek daukan potentzialitateari egiten dio erreferentzia eta potentzialitate hori, jada zehaztu izan den bezala, biologikoki markatuta egoteaz gain, garai bakoitzeko kultura, leku eta jendartearen eragina dauka (Escamilla, 2014). Oinarrizko gaitasunek aldiz, kurikulumaren berrikuntza markoan kokatzen gaituzte, momentu kultural, ekonomiko zein pedagogiko bati erantzungo dion hezkuntza sistemaren berri emanez. Hori horrela izanik, oinarrizko gaitasun zein adimen motak elkar elikatzen dira gaur egun:

5. figura. Adimenaren eta gaitasunen arteko bereizketa. Iturria: Escamilla, 2014.

Hori horrela izanik, oinarrizko gaitasunak lantzeko egiten den lan guztiak ikasleen adimen motak garatzera eramaten gaitu.

Illo beretik jarraituz, ondoko definizio hauek lagungarri izango zaizkigu, batez ere, erdal hizkuntzara itzultitako informazioa esku artean erabili behar badugu:

Gaitasuna - capacidad → “La inteligencia como capacidad, es la potencialidad global del sistema cognitivo propio de los individuos; su plasmación concreta toma forma de habilidad o destreza en algunas ocasiones”¹⁵ (Ballester Martinez, 2004).

Trebetasuna – habilidad/destreza → “Una habilidad o destreza es una competencia desarrollada por el sujeto en un dominio o ámbito específico de la actividad humana; no son potencialidades a desarrollar, sino el resultado de desarrollar una aptitud o conjunto de ellas en interacción con el medio”¹⁶ (Ballester Martinez, 2004).

2.2. Hezkuntzaren paradigma aldaketa

“Adimen Anitzen Teoria berrikuntza metodologiko bat izateaz gain, filosofia bat da, gizakiak ikusteko beste modu bat” (Etxeberria, 2017). Baieztapen horrekin bat eginez, hezkuntza paradigmaren aldaketan lagungarri den teoria da nire ustez Adimen Anitzen Teoria. Zergatik? Bada haurrarenaganako begirada ber-bideratu duelako eta beraz, hezkuntzaren inguruko alor eta gaietan eragiten duelako. Hala izanik, ataltxo honi 2016ko Goya saria irabazi zuen laburmetraiarekin eman nahi diot hasiera; haurrarenaganako konfiantza, begirada... aldaketa islatzen duen bideoa delako nire ustez, Adimen Anitzen Teoriarekin bat eginez: *Alike* (<http://albaciudad.org/2016/02/alike-corto-software-libre-premios-goya-blender/>).

Adimen Anitzen Teoria ikaslearen ahalduntzea dakar: haurra haren ikaskuntzaren jabe dela aldarrikatzen baitu, haurra da ikaskuntzaren protagonista. Era berean, haurraren parte hartzeari garrantzia berezia emateaz gain, haren gaitasun, indargune eta adimenak baloratzen dituen heinean, ikaskuntzaren abiapuntuan edota oinarrian jartzen ditu.

¹⁵ Gaitasun edota ahalmen bezala ulertutako adimena, norberaren kognizio sistemaren potentzialitatea da; soilik batzuetan bilakatzen da trebetasun.

¹⁶ Subjektu batek izaki bizidunen ingurugiro zehatz batean garatutako gaitasuna da trebetasuna; ez da garatu gabeko potentzialitatea, baizik eta ingurugiro zehatz batean garatutako gaitasun bat edota multzo baten emaitza.

Beraz, hori kontuan hartuz gero, zer dagokio hezitzaileari? Nola ulertzen da *heztea*? “Educar no es crear, sino ayudar a los niños a crearse a sí mismos”¹⁷ (Delgado, 2016, 2). Horretarako, hezitzailea haurren bide-lagun izan beharko da, bidea zein den irakatsi beharrean, haurrak haren bidea egin dezan utzi, eta eroriz gero, altxatzen lagunduko duen pertsona: haurrarengan sinetsiz.

Hori dena kontuan hartuta, eta jakinik Adimen Anitzen Teoria hezkuntzaren gaineko begirada berri bat ematen digun filosofia dela, zer nolakoa izango litzateke hezkuntzaren paradigma? Zer aldatu beharko genuke egungo hezkuntza-sisteman?

Hik Hasiko 214. alean Heike Freireri egindako elkarrizketan, eskola errealitatetik at dagoela dio eta hezkuntzari posizionatzea tokatzen zaiola, hezkuntza ez delako kontu teknikoa, politikoa baizik. Beraz, bere garaian Gardnerrek test psikometrikoen inguruan emandako iritzi berdinetik tiraka, XXI. mendeko hezkuntza-eredua anakronikoa eta testuinguru gabekoa dela pentsatzen dugu askok: “eskola mundutik erabat bereizita dago, guztiz artifiziala da, eta gauza abstraktuekin ikasten da” (Freire, 2017, 21).

Era berean, adimen anitzen gaiarekin lotura egiteko asmotan, honela dio Ken Robinsonek (2008) XXI. mendeko hezkuntzari buruz: “We're getting our children through education by anaesthetising them. And I think we should be doing the exact opposite. We shouldn't be putting them asleep we should be waking them up to what they have inside of themselves”¹⁸ (Robinson, 2008, 3). Erranguratsua iruditzen zaidan baieztapena da, haurrak estandarizatu edota bere hitzetan *lokartu* beharrean, *esnatu* behar omen ditugu; baina nola? Bere iritziarekin guztiz bat eginez, haur bakoitzaren potentzialitatean oinarrituz egin daiteke hori, bakoitzaren interes eta gaitasunez baliatuz, horietan sinetsiz; eta hori ez al da ba zehazki Adimen Anitzen Teoriak atzean daukan mezua?

¹⁷ Hezitzea ez da helduok eraikitzean mugatzen, baizik eta haurrei euren kabuz eraikitzen laguntzea da.

¹⁸ Hezkuntzak anesthesiatutako haurrak izaten/hezten ari gara. Eta uste dut, justu kontrakoa egin beharko genukeela. Ez genituzke haurrak lokartu behar, haien barruan dutena kontuan hartuz jaiki beharko genituzke, esnatu.

Horrez gain, egungo hezkuntzaren arazoaren gakoa zein den azaldu izan du Ken Robinsonek, baita bertze hainbat adituk ere: historikoki eskolak industrializazio prozesuan sortu ziren, garai hartako testuinguru zein egoerari erantzutearren. Beraz, garaiko kultura eta ekonomiaren marka zeukan eskolak; adimen kontzeptuaren antzera. Ordea, garaiak aldatu eta salbuespenak salbuespen, eskola eredua ez da aldatu, horra hor egungo hezkuntzaren arazoa: ez dio egungo testuinguruari, egoerari... erantzuten.

Merkatura bideratutako hezkuntza sistema honetan beraz, kontu handiz jokatu beharra dugu hezitzaileok; “langileen aurretik pertsonak hezi behar ditugu” (Freire, 2017, 21).

Hezkuntza paradigma aldaketarekin batera, *pigmalion efektua* ere ezaguna egin zen hezkuntza adituen artean. Hots, pertsona bati transmititzen dizkiozun igurikapenek bere errendimenduan eragina dutela defendatzen dute askok. Horrela bada, Ascher (1988), Brookover (1985), Chubb (1988), Comer (1980) eta Edmonds (z.g) adituen lanetan oinarrituz “Las escuelas eficaces parecen estar determinadas por su implicación y porque les transmiten expectativas altas”¹⁹ (Gardner, 2015, 317). Argi dago bokazioa ezinbertzeko ezaugarria dela hezkuntzan; baina interesgarria iruditzen zait pigmalion efektua kontuan hartzea, uste baitut, Adimen Anitzen Teoriaren atzean dagoen bertze ideia garbi bat dela. Erraterako, haurrek sentitu beharra dute helduok haiengan sinisten dugula, direna izateagatik baloratzen ditugula eta pertsona bakoitza desberdina bezain berezia dela; soilik horrela haien buruan sinetsi eta seguru sentituko baitira eskolan.

Bertzetik, ebaluazioaren inguruan ere asko hausnartu izan da azken urteetan; baita Adimen Anitzen Teorian ere. Erraterako, testuinguru batean eta haurrarentzat zentzua zeukaten ekintzak ziren behatu beharrekoak Gardnerrentzat, ez ordea Koefiziente Intelektuala neurtzeko erabiltzen ziren –eta diren– test edota frogak. Horren aurrean, Haur Hezkuntzan behaketa da ebaluatzeko erabiltzen den metodo nagusia; horretarako, behaketa taulak, egunerokoak... erabiliz. Modu horretan, haurren jarraipen erreal bat izan dezake hezitzaileak, testuinguru eta egoera desberdinetan behatu dezakelako haurra.

¹⁹ Eskola eraginkorrak haurrengan dituzten itxaropen altuengatik eta duten inplikazio maila altua dela-eta zehazten dira.

Dena dela, hezitzaileen kezka nagusien artean dago ebaluazioa; zergatik da hain korapilatsua ebaluazioaren gaia?

Ebaluazioak eskola, pertsona eta haren garapena ulertzeko modua ezkutatzen du bere baitan. Alde batetik, pentsatzen dugu ikasle talde batek mugarri berberak lortu behar dituela, alegia, irakasleak ikasle denei irakaste-prozesu bera eskaini behar diela. Bestetik, berriz, uste dugu ikasleek dena ikasteke dutela, berezko gaitasunik izango ez balute bezala. Ikasteak du zentralitatea eskoletan eta helmuga da aldi berean, eta sinetsita gaude ikasleak soilik ikasten duela irakasleak erakusten diolako (Barandiaran eta Larrea, 2016).

Horren aurrean ordea, irmoki kokatzen da Adimen Anitzen Teoria. Alde batetik, haur bakoitzak ikasteko modu desberdinak dituela defendatzen dituen heinean, irakasleak ezin dielako ikasle guztiei irakaste-prozesu bera eskaini. Horrez gain, Gardnerrek zioena kontuan hartuz (2005), argi izan beharra dugu, pertsona bakoitzak gaitasun eta adimen desberdinak izateaz gain, inork ez duela ikasteko dagoen guztia ikasiko.

Horren aurrean beraz, eta Adimen Anitzen Teoriaren bidetik, *nola* ebaluatzetik *zer* ebaluatu beharko genukeen galderara jo dute Barandiaran eta Larreak (2016): “Zehazki ebaluatu beharrekoa zera litzateke: umeari eskaini zaion testuinguruak bere gaitasunak zein neurritan garatzeko aukera eman dion” (Barandiaran eta Larrea, 2016). Horra hor hezkuntzaren paradigma aldaketa ebaluazioaren alorrean; izan ere, “orain arte eskolak ontzat hartutako jokabide eta jarrera batzuk erakutsi ez baditu haurrak, heldua saiatu da haur hori aldatzen, baina testuingurua ukitu gabe. Esperientziak erakutsi digu, hori ezinezkoa dela, umea erreprimitz ez bada.” (Barandiaran eta Larrea, 2016).

2.3. *Eskola* Adimen Anitzen Teoriaren arabera

XXI. mendean, aurrerakuntzaren bidean gaudela –edo hala diote askok behintzat–, alor guztietan berrikuntzaren aldeko sekulako mugimendua dagoela gauza jakina da: teknologian, medikuntzan... eta baita hezkuntzan ere. Baina *nola* hezi behar den galdera existentzial horren bueltan gaudela, ez ditugu irakaskuntzaren helburuak zalantzan jartzen, eta horixe da eztabaidatu beharrekoa: “Zein da eskolaren egitekoa?

Soldatapeko langileak produzitzea? Edota eskolaren egitekoa da ikasleei oinarritzko heziketa ematea pertsona onak, osoak eta kritikoak izan daitezen?” (Freire, 2017, 22).

Eskolaren helburua zein izan beharko litzatekeen zehazteko bidean, iritzi desberdinak aurki ditzakegu; pertsonaren, ikastetxearen... arabera, hau da, azken finean, testuinguruaren arabera. Ez baitute helburu berdina izango testuinguru kultural zein sozioekonomiko ezberdinetan kokaturik dauden ikastetxeek. Zergatik? *Adimen kontzeptua ikuspegi sozialetik* atalean azaldu bezala, jendarte ezberdin batean bizi diren heinean, adimena modu desberdin batean ulertzen dutelako eta nola ez, adimenak testuinguruaren faktorea daramalako.

Beraz, hori horrela izanik, lekuan lekuko eskolek haien helburu propioak izan behar dituztela ondoriozta daiteke, baina arriskutsua izan daiteke hori; erraterako, pertsona ala jendartea dago lehenago? Gizarteari mesede egiten dioten norbanakoak hezi beharko ditugu ala jendartea haien behar eta gaitasunetara egokitu eta aldatuko duten pertsona kritiko eta askeak? Dikotomia horretan ez erortzeko, guztiz bat egiten dut Freireren baieztapen honekin: “Oreka bilatzea dagokigu: pertsona norbanako oso izan dadin eta aldi berean giza komunitatearen nahiz komunitate naturalaren parte senti dadin” (Freire, 2017, 25).

Hausnarketa horrekin jarraituz, pertsona aske eta osoak garatzearen alde egiten duen adibidea da nire ustez eskolaren helburua zein izan beharko litzatekeen azaltzen duen Gardnerren baieztapen bat: “Desde mi punto de vista, el objetivo de la escuela debería de ser el de desarrollar las inteligencias y ayudar a la gente a alcanzar los fines vocacionales y aficiones que se adecuen a su particular espectro de inteligencias”²⁰ (Gardner, 2005, 30). Baieztapen horrekin, heziketa indibidual eta integral baten alde agertzen da Gardner, azken batean, adimen espektro ezberdinak ditugun heinean, desberdin ikasten dugulako denek; horren aurrean, aniztasun horri erantzutearren, ikasle bakoitzari zor diogun atentzio eta erantzunak eman beharrean gaude hezitzaileok.

²⁰ Nire ustez, adimen mota desberdinak garatzea eta haien adimen espektroa egokitzen diren nahiak eta interesak lortzen laguntzea izan beharko litzateke eskolaren helburua.

Horretarako noski, hezitzaileok ikasleenganako begirada aldatu beharrean gaude, Gardnerrekin bat eginik (2005), denok adimentsuak baikara, esparru desberdinetan ordea. Beraz, hori onartzean, aurrean ditugun ikasleekiko begirada aldatzea suposatzen du: haien mugak, ahuleziak... ikusi beharrean, ikasleen gaitasun, talentu edota indarguneetatik abiatzera eramaten baitigu Adimen Anitzen Teoriak.

Baina nola? Kontuan hartu beharra dugu Gardnerrek hezitzaileen eginbeharraren inguruan dioena: “Los educadores tendrían que incorporar un objetivo más ambicioso: la producción de una educación para la comprensión, una educación significativa”²¹ (Gardner, 2015, 298). Ikaskuntza erranguratsuan dago giltza, haurrak testuinguru batean zentzua ikusi beharra dio ikasten ari denari eta horretarako, kontuan hartu beharko dugu ikasle bakoitzak desberdin ikusi, ikasi eta sentitzen duela. Horren aurrean, baliabideak izan behar ditu hezitzaileak ikasle guztiengana iristeko eta guztiek ikaskuntza erranguratsua izan dezaten. Era berean, garrantzitsua da ondorengo aipua kontuan hartzea: “Todos los conceptos que vale la pena comprender pueden conceptualizarse de muchas maneras, así como representarse y enseñarse de muchas maneras también”²² (Gardner, 2015, 298).

Horren aurrean, zer nolako eskola planteatzen du Adimen Anitzen Teoriak? Argi dago aipatutako guztia errealitate izan dadin, egungo eskola aunitzek asko daukatela pentsatu, hausnartu eta aldatzeko. Azken finean, oraindik ere “la mayoría de escuelas se contentan con las actuaciones mecánicas, ritualizadas o convencionales; es decir, actuaciones que, de alguna manera, sólo repiten o devuelven lo que el profesor ha modelado”²³ (Gardner, 2015, 298).

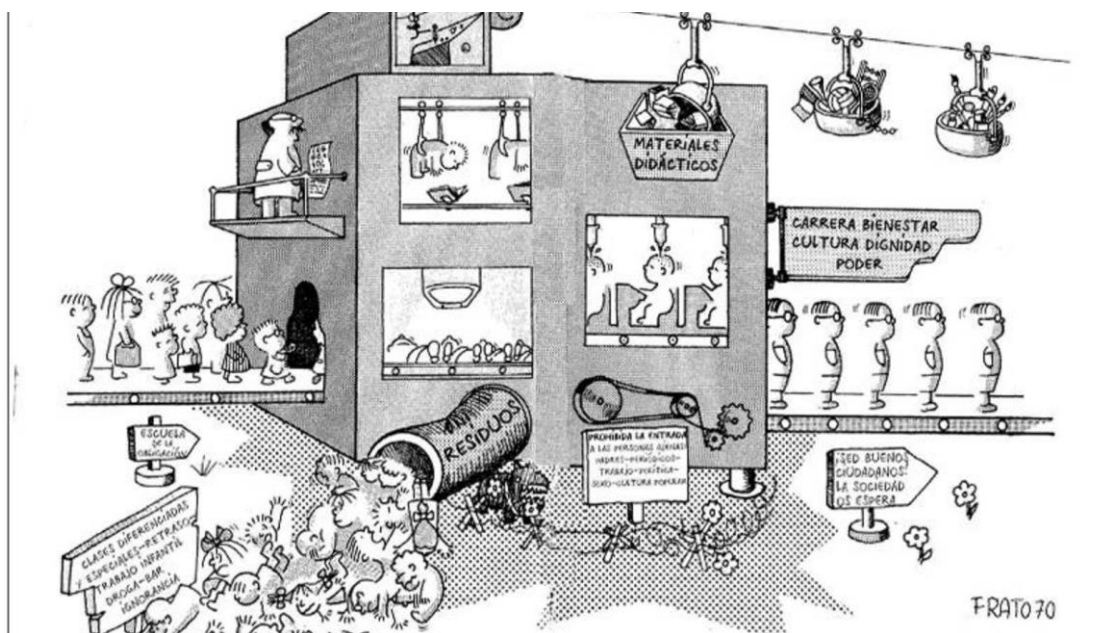
Modu horretan jarduten duten eskolek beraz, estandarizatutako ikasleak produzitzen dituzte, haien gaitasun eta adimenei so egin gabe, heziketa indibiduala eta integrala izan

²¹ Hezitzaileek helburu handi bat izan beharko lukete: ulermenean oinarritzen den heziketa, ikaskuntza erranguratsua.

²² Ulertzea pena merezi duten kontzeptu guztiak modu askotan kontzeptualizatu, errepresentatu eta irakatsi daitezke.

²³ Ekintza mekaniko eta errepikakorrek konformatzen dira eskola gehienak; irakasleari bere ereduak errepikatu edota itzultzen dioten jarduerekin.

gabe, irakaskuntza estilo zuzena erabiliz: pertsonak hezi beharrean, makinak produzituz (ikusi Tonucciren irudia):

6. figura. La máquina de la escuela. Iturria: García, T; Tonucci, F, 2008, 10.

Aurreko ataletan zehaztu izan den bezala, Adimen Anitzen Teoriak ikaslearen paperean ekarpen handia egin zuen: ikaslea subjektu aktibo bilakatu baitzuen. Hori horrela izanik, eskolaren eginbeharra hitz gutxi hauetan laburbildu daiteke: “capacitar a los niños para participar activamente en su propio proceso de aprendizaje”²⁴ (Gardner, 2015, 319).

Hori guztia erranik, Gardnerren (2005) etorkizuneko eskola idealak dituen oinarritzko bi hipotesiak honako hauek dira:

2. taula. Gardnerren etorkizuneko eskola idealaren oinarritzko bi hipotesiak.

Howard Gardnerren etorkizuneko eskola idealaren oinarritzko bi hipotesiak
1. Pertsonok interes eta gaitasun desberdinak ditugunez, desberdin ikasten dugu.
2. Inork ez du ikasi beharreko guztia ikasiko.

²⁴ Bere ikaskuntza prozesuan subjektu aktibo izan dadin gaitzea eta trebatzea.

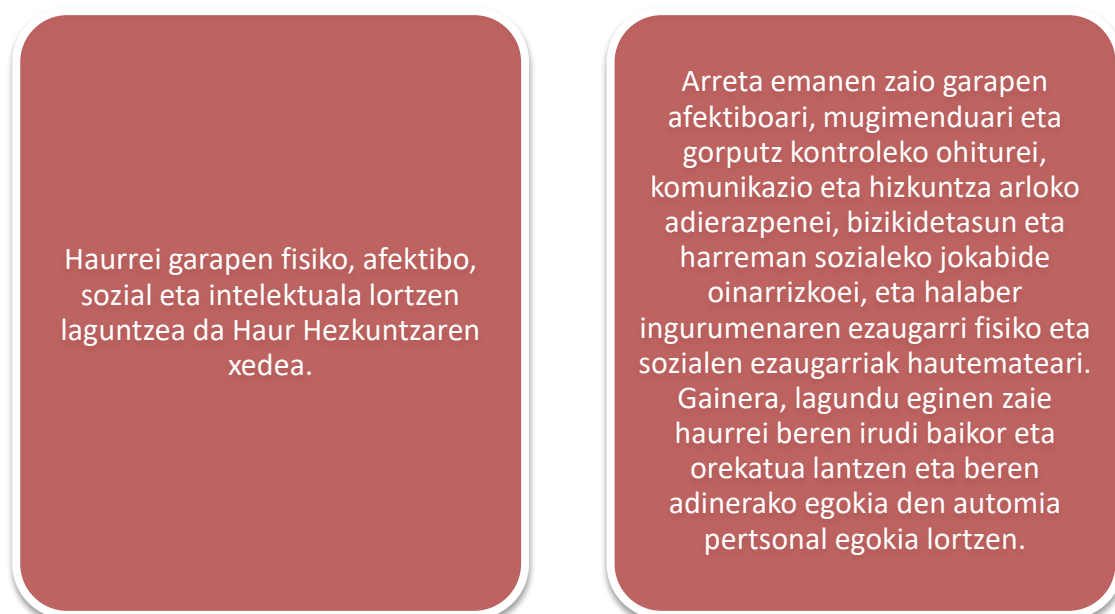
Aipatutako guztia kontuan hartuz, Adimen Anitzen Teoriak ikaslea subjektu aktibo gisa ulertuko duen eskola exijitzen du nire ustez; haien gaitasun eta beharretara egokitzen dena, aniztasunari modu anitz eta aberats batean erantzuten diona, ikaskuntza erranguratsuan oinarritzen dena, azken emaitzak beharrean, prozesua kontuan hartzen duena, ikasleen erritmoa errespetatzen duena... hots, haurrak ikastetxera egokitu beharrean, ikasleari egokitzen zaion eskola.

2.4. Adimen anitzak Haur Hezkuntzako curriculumean

Jada Teoriaren nondik norakoak ezagututa, Haur Hezkuntza arautzen duen curriculumarekin alderatzea garrantzitsua iruditzen zait, zein puntutaraino erantzuten dio indarrean dagoen Nafarroako Foru Komunitateko curriculumak Adimen Anitzen Teoriari?

Haur Hezkuntza bi etapa ezberdinetan banatua dagoela gauza jakina da; 0-3 zikloa batetik, 3-6 urte bitartekoa bertzetik. Modu horretan, ziklo bakoitzak bere arautegia du. Erraterako, 0-3 zikloa uztailaren 25eko 72/2012 FORU DEKRETUA-k arautzen du eta bigarren zikloa ordea, martxoaren 19ko 23/2007 FORU DEKRETUA-k. Biak ere haurra modu global eta integral batean ulertzera eramaten gaituzte eta zehaztutako helburu zein edukiek Adimen Anitzen Teoriaren atzean dagoen ideia egiztatzen edota gorpuzten dute; izan ere, adimen mota guztiak lantzerako eramaten gaituzten baieztapenak aurki ditzakegu horietan.

Arlo praktikoa 0-3 zikloan oinarrituko dudanez, aipatutako zikloan zehazturik dauden helburuekin gailentzen diren adimen motak bereizi ditut taula batean (ikus hurrengo taulan), baina hala ere, garrantzitsua da gogoratzea Haur Hezkuntzako bigarren zikloak dituen oinarritzko bi helburuak, lehenbiziko ziklorako ere kontuan hartzen baitira:

7. figura. Haur Hezkuntzako bigarren zikloak dituen oinarriko bi helburuak.

Gailentzen diren bi helburu horiek oinarrian izanik, lehenengo zikloak bere helburu propioak ditu. Hori horrela izanik, hona hemen adimen motekin daukaten loturaz ohartzeko egindako taula:

3. taula. Haur Hezkuntzako lehenbiziko zikloko helburuek adimen motekin daukaten lotura.

Haur Hezkuntzako lehenbiziko zikloa: 0-3 urte	
HELBURUAK	ADIMEN MOTAK
<i>a) Pixkanaka beren gorputzaz eta besteenaz ohartu eta ezagutzea, gorputzaren ahalbide eta mugak baloratuz</i>	Adimen kinestesikoa eta emozionala
<i>b) Beren oinarritzko beharrei erantzutean eta ohiko jardueretan geroz eta autonomia handiagoa lortzea</i>	Pertsonabarruko adimena
<i>c) Beren ingurune familiar, natural eta soziala behatu eta aktiboki aztertzea</i>	Adimen naturalista, ikus-espaziala eta pertsona arteko adimena

<i>d) Izaki bizidunekiko eta ingurumenarekiko errespetu eta arretazko jarrerak garatzea</i>	Adimen naturalista eta emozionala
<i>e) Helduekin eta beste haur batzuekin afektuzko loturak ezartzea, emozioak eta sentimenduak adierazi eta ulertuz eta interesa agertzeko eta laguntza emateko jarrerak garatuz.</i>	Pertsona arteko adimena eta emozionala
<i>f) Pixkanaka bizikidetzaren eta gizarte harremanen oinarritzko arauak ikastea, tolerantziaren aldeko eta bereizkeriarik gabeko jarrerak eta gatazka modu paketsuan konpontzeko estrategiak garatuz.</i>	Adimen emozionala eta linguistikoa
<i>g) Haurrek beren ikaskuntza prozesuetan aktiboki parte hartzea, nork bere gaitasunetan konfiantza izanez eta sormena, norberaren ekimena eta ahaleginak egin eta arriskuak hartzeko gaitasuna garatuz.</i>	Pertsona barruko adimena
<i>h) Hitzeko hizkuntzaren jabe egitea pixkanaka, norberaren jokabidea eta besteena arautu, irudikatu eta komunikatzeko tresna den aldetik.</i>	Adimen linguistikoa
<i>i) Komunikazioko trebetasunak garatzea hizkuntza, adierazpide eta irudikapenerako bide desberdinetan.</i>	Adimen linguistikoa
<i>j) Laneko teknikak ikasten eta ohitura intelektualak hartzen hastea, bai eta ezagutza zientifiko, tekniko, humanistiko, historiko eta artistikoak ere, saiakuntzaren, ekintzaren eta jolasaren bitartez.</i>	Adimen logiko-matematikoa eta ikus-espaziala

Horrela bada, modu bisualean baieztatu egiten da Haur Hezkuntzako lehenbiziko zikloan adimen mota guztiak landu beharra direla, adimen emozionalari –pertsona barruko eta pertsona arteko adimenak barnebiltzen ditu– garrantzia berezia emanez. Azken batean, norbera ulertzeko, ezagutzeko eta esperimentatzeko unea baita; *norbera bertzeekin*, baita *norbera eta bertzeak*, kolektibotasun kontzeptura salto eginez.

Taulan aipatzen diren adimen motek ordea ez dute modu isolatuan jarduten eta noski, bertzeen beharra daukate; era berean, kasu bakoitzean gailentzen direnak izan arren,

erran beharra da, helburu bakoitza lantzeko moduak baldintzatuko duela adimen moten erabilera. Beraz, arras garrantzitsua da proposamenak, sekuentzia didaktikoak, urteko programazio orokorrak... egiterako orduan, adimen mota guztiak modu anitzean lantzen direla baieztatzea, horrela, haurren hezkuntza integral eta globala bermatzeaz gain, hezitzaileon jarduna aberatsagoa izanen baita.

3. ADIMEN ANITZEN TEORIAREN ERAGINA HAUR ESKOLA BATEKO ANTOLAKETAN

3.1. Aurkezpena

Ondorengo atal honetan, aurretik landu eta sakondutako ideiak eta ezagutzak praktikara nola eraman daitezkeen aztertzea izango dut helburu, horretarako Baztan Haur Eskola izanik aztergai. Hala nola, Adimen Anitzen Teoriak haur eskola baten antolaketan zein puntutaraino eragin dezakeen izango dut hizpide; edo bertze modu batean erranda, haur eskola zehatz horren antolaketak Adimen Anitzen Teoriari zein modutan erantzuten dion ikertuko dut.

Horretarako, ondorengo puntu hauek aztertuko dira: denboraren antolaketa (egunerokoa – ordutegia), espazioak, materiala, tailerrak eta proposamenak, elikadura, negarra eta loa, dokumentazioa eta harremanak.

Alor praktikoa egiteko metodologia kualitatiboa erabiliko den heinean, hiru ebaluazio-modu edota bide bereiziko dira: agirien azterketa, zuzeneko behaketa eta elkarrizketak, hain zuzen ere.

Hori horrela izanik, maiz bertako hezitzaile taldearekin bilduko naiz lanaren nondik norakoak osatu, gorpuztu edota aldatzeko; horrez gain, behaketak eta agirien lanketak kontuan hartuz, gehien bat, lehen iturriko informazioa izango da nagusi.

3.2. Testuingurua: Baztan Haur Eskola

Ondorengo atal honetan, atal praktikoa burutu den haur eskolaren inguruko zehaztapenak bilduko dira; hala nola, haren historia, pedagogia eta hezkuntza praktikaren oinarriak azalduz.

3.2.1. Historia

Baztan Haur Eskola Elizondo herrian kokatuta dago, hain zuzen ere, Amezti, 16 kalean. Dena dela, 1990. urtean eman zituen bere lehendabiziko pausoak, oraingo eraikinarekin alderatuz gero, arraz kondizio edota espazio kaxkarretan, eta bertan urte gutxi batzuk pasatu eta gero, egungo musika eskolara igaro behar izan ziren. Bertan urtebete egon eta gero, egungo eskolaren aitzindari izan zen medikuaren etxe zaharrera lekualdatu ziren. Eskariak goiti egiten zuen bitartean, lekurik gabe gelditzen hasi ziren eta udalarekin batera elkarlanean aritu ondoren -eta Nafar Gobernuako diru laguntza batekin-, egungo Haur Eskola egiteko plana abiarazi zuten.

Hasiera hasieratik argi zeukaten hezitzaileek haur eskolaren diseinuan parte hartu nahi -eta behar- zutela. Horretarako, Italian kokaturik dagoen Reggio Emiliako haur eskolara egin zuten bisitatik ateratako informazio aunitz erabili zuten, baita Iruñeko hainbat Udala Haur Eskola ezagutu zituzten ere. Hori horrela izanik, 2009. urtean ireki zuten egungo Baztan Haur Eskola.

Arkitektoekin batera hezitzaile taldeak eskolaren diseinuan parte hartzeagatik da ezaguna, azken batean, defendatzen duten pedagogiekin bat egiten duten espazioak dituztelako (ikus 3. eranskina). Garrantzitsua da aipatzea ere, arkitektoek aintzineko haur eskolan burutzen zuten lana behatzeko hainbat bisita egin zituztela, modu horretan, elkarlanean lan egiteko beharrezkoa zen lan taldearen pedagogia, filosofia, lan modua... ezagutuz. Horrela bada, eskola diseinatzerako orduan, elkarlanean aritze horrek, Adimen Anitzen Teoriaren giblean dagoen haurraren irudia presente izatea ekarri zuela justifikatuko dut lan honetan.

3.2.2. *Pedagogia*

Baztan Haur eskolaren pedagogiak bi adar filosofiko ditu zutabe:

Emmi Pikler: Budapesteko Lockzy esperientzia

Loris Malaguzzi: Italiako Reggio Emiliako esperientzia

Lehendabizikoak haurraren autonomia eta mugimendu askatasuna errespetatu eta zaintzea dauka oinarrian eta beraz, garapen motorrari garrantzia eta atentzio berezia eskaintzen dio. Era berean, kalitatezko zainketak, haurraren ongizatea eta helduak haurrari izan beharreko errespetua azpimarratzen ditu; horretarako, hezitzaile eta haurraren arteko harremana hurbila eta estua izanik beharrezko. Hori horrela izanik, espazioan, elikaduran, loan eta negarraren gaian... aipatutako pedagogiaren zantzuak ikusi daitezke, hurrengo atalean zehaztuko ditudanak, hain zuzen ere.

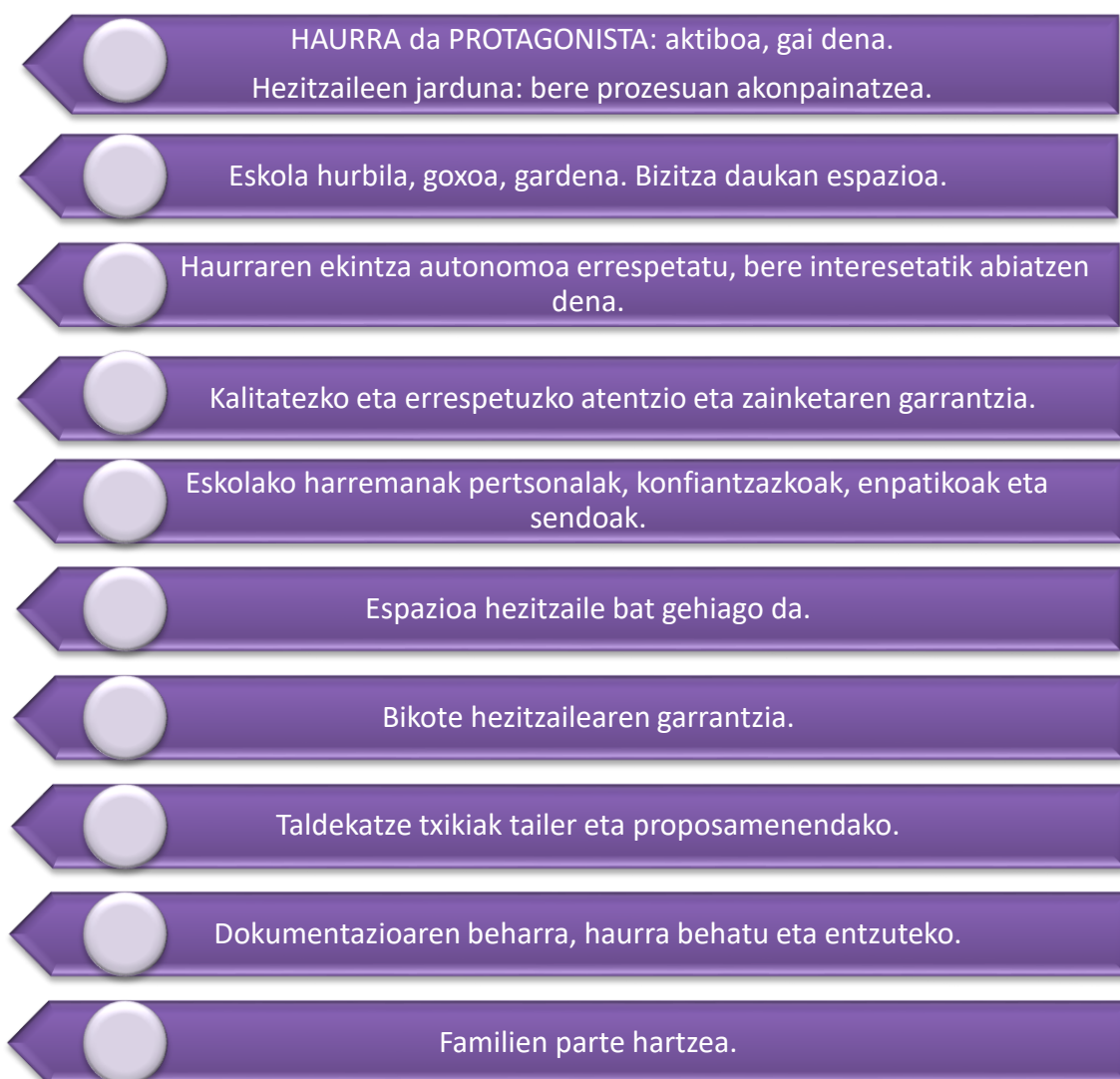
Bigarrenak aldiz, espazio egokien garrantzia dauka oinarrian; era berean, bikote hezitzailean sinesten du, baita taldekatze txikian ere. Horrez gain, estetika eta sormena ere hizpide ditu Malaguzziren pedagogiak. Hori gutxi balitz, Adimen Anitzen Teoriak egiten duen bezala, gai den umean sinestea dakar aipatutako pedagogiak; haurraren irudiak eta baita eskolarenak garrantzia berezia izanik: eskolak gardena keta hurbilak behar duten bezala, gai den haurra izan beharra du oinarrian. Modu horretan, tailer eta proposamenetan, espazioetan, dokumentazioan, harremanetan... agerian gelditzen da pedagogia honen ekarpena aipatutako haur eskolan.

Aipatutako bi horiek dira Baztan Haur Eskolaren zutabeak, baina azpimarragarria da jarrera irekia dutela berezitasun eta beraz, egunero, uneoro, aldatuz, hobetuz, hausnartuz... dihardutela: haurraren ongizatea izanik helburu. Horretarako, hezitzaile taldeak etengabeko formakuntza du helburu eta gero zehaztuko den bezala, elkarren arteko hausnarketak, bilerak... maiz egiten dituzte eskolan; elkarren arteko komunikazioa indargune bilakatuz.

3.2.3. Baztan Haur Eskolaren oinarriak

Haien lan-modua gorpuzten dituzten hainbat oinarri dituzte, haien jarduna koherentea izateko hezitzaile talde osoak errespetatzen eta zaintzen dituenak. Aipatzekoa da, bertze aunitz lekutan ez bezala, eskola honetan garbitzaileak ere talde hezitzailearen parte direla eta beraz, eskolako partaide guztiek norabide berean lan egiten dutela, betiere haurrari eta haren heziketari zor zaion errespetua eta garrantzia emateko asmoz.

Horrela bada, honako hauek dira Baztan Haur Eskolak egunero gorpuzten dituen berezitasunak:

8. figura. Baztan Haur Eskolaren oinarriak. Iturria: Baztan Haur Eskolako blog-a

(<http://baztanhaureskola.blogspot.com.es/>), 2015.

Kontuan hartu beharreko berezitasuna da lehendabizikoa, eskolaren funtzionamenduaren motorra baita: gai den haurra baitute oinarrian. Hori dela eta, ikaskuntzaren begirada ez da irakasteari edota irakatsi beharrekoari zuzentzen, haurrari eta haren ekintzei baizik. Modu horretan, hezitzaileak ez du bere jarduna irakastean mugatzen, baizik eta haurra bere prozesu eta garapenean laguntzen du; haurraren bide-laguna da. Bere interesetatik abiatzen den ekintza autonomoa daukate abiapuntu, beraz, haurra da haren ikaskuntzaren subjektu aktibo.

Hezitzaileak ordea, hori horrela izan dadin, espazioak, materialak, proposamenak... prestatzeko ardura dauka; haurra seguru sentitu beharra da, libre, baina aldi berean, helduaren begiradapean. Beraz, hezitzailea behatzailea izan beharra da, haurra entzunez eta nola ez, haren bidean lagunduz; eta horretarako, kalitatezko eta errespetuzko atentzio eta zainketa eskaintzea halabeharrezkoa da.

Malaguzzik (2001) defendatzen zuen bezala, “el trabajo en pareja y, después, el de las parejas en grupo han ofrecido enormes beneficios, para niños y adultos, tanto en el plano educativo como en el psicológico”²⁵, Baztan Haur Eskolan bikote hezitzaileekin egiten dute lan; hau da, talde bakoitzak bi hezitzaile ditu. Modu horretan, haur bakoitzaren behaketa aberatsagoa da, aukera gehiago eskaintzen zaizkio eta nola ez, txiki-txikitatik, erabakitzeko aukera dauka. Beraz, ez soilik helduentzat, baizik eta haur zein familientzat aberasgarria da bikote hezitzaileekin lan egitea. Hori gutxi balitz, tailer eta proposamenentzat taldekatze txikiarekin egiten dute lan, haur kopuru murrizta duten taldeetan burutzen dituzte aipatutako ekintzak. Ez dago erran beharrik, modu horretan askoz pertsonalizatuagoa izan ohi dela hezitzaileak haurrekin eta baita alderantziz ere izaten duten hartu-emanak.

Reggio Emiliako ildotik jarraituz, dokumentazioaren garrantzia azpimarragarria da ere; ez soilik familientzat edota kanpora begira, baizik eta behaketarentzat ere tresna eraginkorra da. Haur bakoitzaren prozesuak argazki bidez, bideoz... bildu ohi dituzte

²⁵ Bikoteka lan egiteak eta ondoren, bikote horiek taldean jarduteak, onura handiak ekarri dizkie haur zein helduei, bai alor pedagogikoan zein psikologikoan ere.

hezitzaileek eta beraz, berriro ere, bai familiarentzat eta baita hezitzaile taldearentzat ere aberasgarria den praktika bat eramaten dute aitzinera.

Eskolan non-nahi ikus daitezkeen panelak hezitzaileen dokumentazioari esker eginak dira eta unean uneko momentuekin girotzen dituzte espazioak. Horrela bada, uneoro aldatzen eta biziberritzen dute Baztan Haur Eskola; eta horrek, eskola hurbila eta gardena izatea dakar eskutik. Familiekin daukaten harremanak ere garrantzia handia dauka horretan; familiek eta hezitzaile taldeak ematen baitiote bizitza eskolari, denena den espazioa sentituz eta izanik.

Beraz, laburbiltzearen, garrantzitsua da argi izatea Baztan Haur Eskolan gai den umean sinesten dutela eta eskola ez dela ez haurarentzat ez familiarentzat espazio isolatu bat; espazioari denek ematen diote bizitza eta era berean, espazioa ere hezitzaile bat gehiago da.

3.3. Nola gorpuzten da Adimen Anitzen Teoria Baztan Haur Eskolan?

“Una escuela debe ser un lugar para todos los niños, no basada en la idea de que todos son iguales, sino que todos son diferentes”²⁶ (Malaguzzi, 2001, 22) baieztapenak betebetean deskribatzen du Baztan Haur Eskola. Zergatik? Bada bertze hainbat faktoren artean, Adimen Anitzen Teoriari guztiz erantzuten diolako. Atal honetan, haur eskolak daukan antolaketa aztertuz, adimen motak zein Teoriaren oinarritzko ideiak aintzinerat nola eramaten diren ikertuko dut.

3.3.1. Denboraren antolaketa – egunerokoa

Denboraren antolaketa egoki batek haurraren garapenean onurak ekarriko dituela gauza jakina da; erraterako, atal honetan, denboralizazio egoki baten ondorioz, gehien bat, haurraren pertsona barneko adimena, naturalista eta pertsona artekoaren lanketa nola ahalbidetzen duten aztertuko da.

²⁶ Eskola bat haur guztientzako leku egokia izan beharra da, ordea, haur guztiak berdinak direnaren ideiatik at, denak desberdinak direla kontuan hartuz.

Beraz, nolakoa da Baztan Haur Eskolako egunerokoa? Hau da, nolakoa da denboraren antolaketa? Aipatzekoa da, eskola goizeko 7:45etatik 16:15era dagoela zabalik, baina familia bakoitzak errealitate ezberdin bat duenez, hiru jardunaldi mota eskaintzen dituzte: jardunaldi erdia jantokirik gabe, jardunaldi erdia jantokiarekin edota jardunaldi osoa.

Ateen irekiera 7:45etan egiten bada ere, familiek 9:45ak arte daukate haurra eskolara eramateko aukera, haien behar edota nahien arabera. 9:45etan ordea, tailer edota proposamenekin hasten dira; aitzinerago azalduko den bezala, tailerretara joateko talde txikiak egiten dituzte –seikoak gehienez– eta tailerren espazioan egin ohi dituzte. Proposamenak aldiz, bai gelan, logelan eta baita kanpo espazioetan ere burutzen dituzte. Modu horretan, batzuk tailerrean dauden bitartean, bertzeak gelan jolas librean gelditu ohi dira. Praktikarien edota zuzendariaren laguntzarekin ordea, posible denean, gelan gelditzen diren haurrekin ere bi talde egiten dituzte, batzuk gelan gelditzen diren bitartean, bertzeak plazara edota eguraldi onarekin kanpora ateratzen dira. Horrela, talde txikiagoak sortuz, atentzio eta zainketa pertsonalizatuago bat eskainiz.

10:00etan korroaren txanda da, dena dela, ez dute beharrezko ekintza gisa ulertzen, beraz, haurrak jolas librean gustura egonez gero, ez dute korrerik egiten. Eginez gero ordea, talde bakoitzak bere leku zehatz bat dauka eta bi hezitzaileekin batera hitz egiteko eta lasaitzeko momentua izan ohi da –tailerrean egonez gero, hezitzaile bakarrarekin egin ohi dute–; egoera emozionalari garrantzia berezia ematen diote eta beraz, haur bakoitza eskolara nola etorri den, momentuan nola dauden... jakiteko asmoz, elkarren artean solastatzen dute. Nahiz eta hasieran kostatu egiten zaien, eguneroko errutina izateak aunitz laguntzen omen die haien emozioak identifikatu eta azaltzeko orduan. Ez dago erran beharrik, adinaren arabera hezitzaileen parte hartzea nabarmenagoa –ala ez– izan beharko dela.

Horrez gain, hainbat lanketa burutzen dituzte korroan (ikus 4. eranskina): identitatea lantzen dute pertsona barruko adimenari erantzunez; ipuinen bidez –adinaren arabera parte hartzaileagoa ala ez– adimen linguistikoa lantzen dute; adimen musikalaria erantzunez ordea, hainbat abesti kantatzeaz gain, musika tresna ezberdinekin

esperimentazioa ahalbidetzen dute; pertsonen arteko adimenari so eginez, elkarren arteko harremanak zein familiekin dutenak elikatzen dituzte, hala nola, korroetara lanbide ezberdinak azaltzera gonbidatuz...

Ondoren patiora edota plazara ateratzen dira; eguraldiaren arabera. Ahalik eta denbora gehien kanpoan pasatzen saiatzen dira, baina eguraldia lagun ez denean, barneko plaza erabili ohi dute. Ondoren aipatuko den bezala, naturari garrantzia handia ematen diotenez, materialak ez ezik, kanpo espazioak guztiz naturalak izateko beharra defendatzen dute.

Nahiz eta ordutegi desberdinak izan, normalean ibiltariak zein zaharrenak kanpo patioan nahastu egiten dira; hezitzaileen arabera, adinartekotasuna arras aberatsa izaten da eta egiten dituzten jolasetan islatzen omen da hori. Gainera, ahizpa edota anai-arreba aunitzen kasuan, haien nebarekin egoteko unea izaten da eta beraz, dauzkaten espazioek ahalbidetzen dieten heinean, aldika, bi gela horien nahasketa bermatzen dute hezitzaileek. Era berean, nahasketa onuragarria bada ere, gela bakoitzak bere tartetxoa izan ohi du kanpo espazioan –edota plazan– bakarrik egoteko.

Ditikoen kasuan ordea, ez dituzte helduenekin nahasten eta gehienez ere, ibiltariekin elkarbanatzen duten kanpo patio txikian egoten dira. Garapen erritmoan alde handiak egon ohi dira ditikoen gelako haurren eta bertzeen artean, beraz, kontu handiz ibili beharra direla gauza jakina da.

Adin-tarte bakoitzak bazkaltzeko ordutegi zehatz bat duenez, horren arabera sartu ohi dira gelara, bertzela, kanpoan egoteko denbora probestu egiten dute. Jardunaldi erdia dutenek aldiz, bertzeak bazkaltzen hasten direnean, plazan jolas librean egon ohi dira haien familiak etorri arte.

Ditikoak 11:00etan hasten dira bazkaltzen, ibiltariak aldiz 11:30ean eta azkenik, helduenak, 11:45etan. Aurtengo berrikuntza bezala, ditikoek bakarka eta bertzeek, talde txikietan jaten dute; beraz, horrek bere denbora exijitzen du. Elikadura momentua loaren, xatarraren aldaketaren eta jolasaren uneak bezain garrantzitsua denez, zor zaion errespetu eta zainketa eman beharra zaiola defendatzen dute hezitzaileek. Beraz,

Ainhoa Astiz Goñi

zainketa eta atentzio pertsonalizatu bat emateko bidean, ditikoei bakarka ematen diete bazkaltzen eta ibiltarrietatik aitzinera, hiruko taldeetan bazkaltzen dute, hezitzaile batekin, noski. Modu horretan, bakoitzaren erritmoa errespetatzea errazagoa da eta haurrak ere, momentu berezi gisa ulertzen eta sentitzen du jateko ordua.

Behin bazkalduta, komunetik pasa eta lo-kuluxka egin ohi dute haurrek. Horretarako ere, hezitzaile baten presentzia izaten dute beti eta haurrak lo edota atsedena hartzen dauden bitartean, hezitzaile bat egon ohi da beraiekin. Bakoitza esnatzen denean, gelara ateratzen dira eta jolas librean jarduten dute haien familiak eskolara etorri arte. Hori ere, azpimarratzeko datua da: haurrak ez dituzte esnatzen eta haien loaldia guztiz errespetatzen dute.

Hori guztia erranda, hasieran aipatu bezala, hainbat adimen moten lanketa ahalbidetzen duen denboraren antolaketa dute Baztan Haur Eskolan:

- **Pertsona barruko adimena**, haren garrantziaz jabeturik, uneoro lantzeaz gain – hezitzaileek haurren unean uneko emozio eta sentimenduei hitzak jartzen dizkietelako–, aipatutako adimenak bere tartetxoak dauka egunerokoan: korroa. Bertan, haurraren ongizate emozionala dute helburu.
- **Adimen naturalistari** ere garrantzia handia ematen diote, hori dela eta, kanpoan egoteko denbora sakratua da beraientzat eta eguraldiak ahalbidetzen duen bitartean, egunero ateratzen dira kanpora. Ez hori bakarrik, kanpoko hiru patioak guztiz naturalak dira, material eta ingurune naturalekoak eta espazioen atalean aipatuko den bezala, horien antolaketak, naturarekin jolastea ahalbidetzen eta bermatzen du: modu horretan, naturarekin jolastu eta ikasiz.
- Azkenik, **pertsonen arteko adimena** nabarmenduko nuke; eskolako harremanak zaintzeaz gain, denboraren antolaketak haien arteko hartu-emanak ahalbidetzen baititu. Ikasgela barnean, bai jolas librean eta baita korroan ere, berdinen arteko hartu emanek gidatzen dute haien jarduna. Kanpora ateratzeko ordua denean aldiz, adin bereizketak hautsi eta adinartekotasunari bide ematen diote, modu horretan, eskolako bertze hainbat haurrekin harremantzea eta nola ez, jolastea

ahalbidetuz. Bazkaltzeko ordua ere, aipatuko den bezala, une hezigarria da eskolan; hori dela eta, bertze hainbat lanketen artean, taldetxoka eta hezitzailearekin harremantzeko une berezia da, ditikoak bakarka jaten badute ere –horiek hezitzailearekin daukaten harremana elikatzen dute bazkaltzen–, bertzeek, talde txikian jaten dutelako.

Era berean, nahiz eta ez den helduak antolatutako denboralizazioan sartzen, xatarren aldaketan ematen duten denbora azpimarragarria da; hau da, argi dago pardela beharraren arabera aldatu ohi dela, edozein izanik momentua, baina aldatzeko unea zehaztua ez dagoen bezala, bukatzeko momentua ere ez dute zehazten. Haur bakoitzarekin, une bakoitzean behar duen atentzio eta denbora guztia igaro ohi dute xatarren aldaketan eta Piklerren ideiekin bat eginez, begirada, ukimena zein hitzen bidez berezi bilakatzen dute pardela aldatzeko momentu intimoa.

Horrela bada, bertze hainbat punturen artean, elikaduraren, loa eta negarraren, xatarren aldaketaren eta tailer eta proposamenen inguruan sakonago ondorengo ataletan hitz egingo da.

3.3.2. Espazioak

Baztan Haur Eskolako zuzendaria den Kristina Goñiren hitzetan: “espazioa hezitzaile bat gehiago da”; argi gelditzea da haien helburua, eta behin eskolara hurbilduz zoazela, berehala konturatzen zara zergatik ematen dioten hainbertzeko garrantzia horri.

Ondorengo lerroetan ikusiko den bezala, espazioak diseinatzerako orduan, pertsonen arteko adimenari, kinestesikoari eta naturalistari garrantzia berezia eman zitzaien aipatutako eskolan.

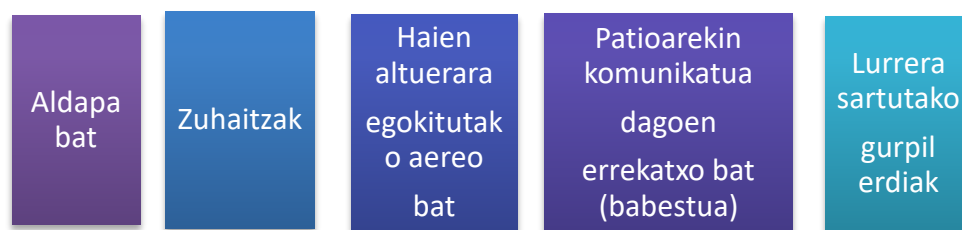
Solairu bakarrean bai kanpoko zein barneko espazio desberdinak aurki daitezke bertan:

3.3.2.1. Kanpo espazioak

Kanpo espazioei dagokionez (ikus mapa 6. eranskinean), material desberdinak dituzten 3 patio dituzte; baina patio kopuru zein kalitateari ez ezik, jadanik aipatu bezala, kanpoan egoten diren denborari ere garrantzia esleitu beharra zaio. Euririk egin ezean, egunero ateratzen baitira kanpora, bai goizean eta baita siesta ondoren ere.

Kanpoko patioa 1

Eskolara sartu eta plazatik zuzenean komunikatua dagoen belarrezko patio bat daukate ezkerrean. Bertan, aukera hauek dituzte:

9. figura. Lehendabiziko kanpoko patioan dituzten aukerak.

Dena dela, garaian garaiko materialekin apaindu ohi dute patioa; aipatutako materialak, urte osoan mantentzen diren bakarrak dira.

Banan bana aztertzen joateko asmoz, aldapa izango da lehendabizikoa. Desnibel natural bat patioan izateak, pentsaezinak diren aukerak ematen dizkie haurrei; erraterako, haien gaitasunak ez ezik, haien beldurrak, kezak, hipotesiak... esperimentatzea ahalbidetzen duelako. Erran beharra da, haur eskolako haur guztiek erabiltzen dituztela aipatutako hiru patioak –batzuetan elkarbanatuz eta bertzeetan aldiz, ez-, beraz, argi dago aldapa batek 9 hilabeteko haur bati edota 2 urteko bati eskaintzen dizkion aukerak bertzelakoak direla; zergatik? Haurraren sinestean, haurra bera izango delako aldapa zehatz horrek eskaintzen dizkion aukeren, kezken... jabe. Beraz, ez soilik adimen

kinestesikoa, pertsona barruko adimena, naturalista eta ikus-espaziala ere lantzeko aukera ematen du patioan aldapa bat izateak.

Talde hezitzailearekin izandako elkarrizketa sakon batean, haurrak aldaparekin sortzen duen harremana eta hortik abiarazten duen prozesua ikustea plazer bat dela helarazi zidaten. Lehenik eta behin, arrastaka edota katuka dabiltzan haurrek, begiradaren konbergentzia eta dibergentzia mugimenduekin egundoko lana egin beharrean daude, haien ohiko ikuspegitik harago doalako aldapa.

Behin hori gaindituta, aldapa igotzeko saiakeran murgiltzen dira –haurraren arabera denbora gehiago edo gutxiago beharko du horretarako, noski- eta behin baino gehiagotan, aldapa igo ondoren jaisteko ezjakintasunak sorrarazten dien egon ezinean parte hartu beharra daukate hezitzaileek; dena den, ez diete inolaz ere nola jaitsi behar diren irakasten eta lasaitu ezean, besoetan hartu eta berriro ere aldaparen hasierara eramaten dituzte. Hainbat saiakera egin ostean, poliki-poliki jaisten hasten dira haurrak eta behin lehenengoak lortzen duenean, normalean bertzeak laster hasten dira jaisten ere, berdinen arteko imitazioaz lagundurik.

Penny Ritscherrek eskolen kanpo espazioi buruz egindako liburuan adierazten duen bezala, “El jardín es –debería ser- un lugar articulado, acogedor, encantador y lleno de *secretos*. Hay que pensar los espacios exteriores con el mismo cuidado que los interiores”²⁷ (Ritscher, 2006, 49). Baieztapen horrekin bat eginez –talde pedagogikoak kanpo espazioak pentsatzerako orduan esku artean izandako liburua izanik-, aldapa bukaeran errekatxo bat daukate haurrek; horra hor, sekretutxo bat. Hezitzaileek diotenez, sekulako aurkikuntza izan ohi da, ez bakarrik aldapa igotzea lortu dutelako, baizik eta erreka hor dutela konturatzen direlako.

Bertzelako erabilpena ematen diote jada oinez ibiltzen diren haurrek aldapari; itzilipurdika, korrika... jaisteaz gain, naturaren legeen esperimentazioan dihardute.

²⁷ Jardina (kanpoko espazioa) pentsatutako lekua izan beharra da, goxoa, erakargarria eta *sekretoz* betetakoa. Barne espazioak bezain ongi pentsatuak izan beharra dira kanpokoak.

Objektuek aldapan behera nola, noiz, zeintzuk lehenago edota zeintzuk ondoren... egiten duten ikertzeko leku aproposa da aldapa.

Haien altuerara egokitutako aereoari dagokionez, haur bakoitzaren garapenari erantzuten dion materiala dela erran daiteke; aldapak bezala, aukera desberdinak eskaintzen baitie hurrei. Arrastaka, katuka, oinez, korrika... igaro daitekeen zubitxo bat da eta eskolako material gehiena bezala, zurezkoa dela aipagarria da. Oraindik zutik jarri ezin diren hurrek informazio gehien ukimenaren bidez jasotzen dutenez, material naturalari ematen diote garrantzia Baztan Haur Eskolan.

Patio honekin bukatzeko, urte osoan bertan mantentzen diren zuhaitzak eta lurrera sartutako gurgil erdiak daude; zuhaitzak ez bezala, apaingarri gisa daudelako, gurgil erdiek aukera aunitz eskaintzen dizkiete hurrei. Material desberdina, kurbatuak, lurtean finkatuak... txikienak ukimenarekin hasi, bertze askok etxetxoak egiteko erabili eta helduenek motorki esperientzia berriak bizitzeko erabiltzen dituzte: gurgilak gainetik pasa, igo eta salto egin...

Aipatzekoa da ere, plaza eta patio honen artean kristalera handi bat dagoela; beraz, barnean daudenek kanpoko patioa ikusteko aukera daukate, eta baita alderantziz ere. Komunikazio leihoak deitzen diete kristalera handi horiei eta eskola gardenaren eta hurbila izatearen arrazoietakoa bat dira.

10. figura. Baztan Haur Eskolako lehendabiziko kanpoko patioa.

Kanpoko patioa 2

Bigarren hau, plaza zeharkatu eta kanpoko bertze bi patioak komunikatzen dituen espazioa da. Hormigoizko eremu txiki bat kenduta, bertze guztia belarrez dago osatua eta patio honek, zuhaixkekin osatutako gordelekua du bereizgarri.

Ondoan dagoen eskola publikoarekin muga egiten duen heinean, bertze haurrekin elkar komunikatzeko ere aukera ematen du patioak; izan ere, alanbrearekin eta egurrarekin hesituta egoteak, ondoko patioan gertatzen ari dena ikusteko aukera ematen die Haur Eskolako haurrei.

Ezkutalekua izanik hizpide, aukera desberdin aunitz ematen dituen gunea da; nola ez, hezitzaileek eta arkitektoek batera pentsatutakoa. Zuhaitzak borobilean daude eta hezitzaileak ikus dezakeen bi zuhaitzen artean sarrera dago. Haurrek intimitatea lortzeko bidean erabili dezakete, baita etxetxo gisa ere; eta badaude ere materialak gordetzeko gela gisa erabiltzen dituztenak.

11. figura. Bigarren kanpo patioan dagoen zuhaitz-gordelekua.

Bertze patioan gertatzen den bezala, honetan ere hainbat kristalera dituzte barruko espazioekin komunikatzeko: horietako batek helduenen jangela batekin komunikatzen du patioa, bertze batek ordea, 2-3 urtekoen gelarekin. Aipatzekoa da ere goititik beheiti

kristalezko zutabe bat duela ateak eta beraz, leihoetatik ez ezik, atetik ere bertze aldean gertatzen ari denaz jabetu daitekeela haurra.

Oinarrizko berezitasun horiek aipatuta, egunean eguneko material gehigarria ateratzen dute hezitzaileek –edo ez-, baina betiere, material naturalari lehentasuna emanez: kateak, egur zatiak, material birziklatua, telak... Material gehigarria ateratzen ez duten horietan, haurraren jolasteko sormena zaintzen dutela defendatzen dute hezitzaileek; haurrak berezkoa baitu jolasteko grina eta askotan, soberan dituelako helduek emandako materiala, jostailuak... Espazio egoki batean, haurra seguru sentitzen bada – hezitzailearen ardura da hori-, jolastu egingo du; materialarekin eta baita inongo materialik gabe ere.

Kanpoko patioa 3

Duen kokalekuarengatik gehien erabiltzen den patioa da; izan ere, ditikoen gelatik hasi eta helduenen gelaraino doan espazioa da. Lehen aipatutako komunikazio leihoez bereizten da geletatik eta jada aipatu bezala, egurrezko hesi baten bitartez bereizten da bigarren kanpoko patiotik, ikus argazkia:

12. figura. Bigarren kanpo patiotik ateratako hirugarren kanpo patioaren argazkia.

Hirugarren kanpo patio honi dagokionez, hormigoia, harriak, area eta belarra aurki daitezke lurzoruan; argi dago, material desberdinek aukera ezberdinak eskaintzen dizkietela hurrei, beraz, lurzoruari dagokionez arras aberatsa den patioa da.

Horrez gain, argazkian ikus daitezkeen hiru gelen artean dauden hutsuneetan, hainbat zuhaitz dituzte, berriro ere, ezkutaleku gisa erabilgarri. Hutsune batek, barruko plazara lotzen du patioa; bertzea aldiz, ditikoek eta ibiltariak elkarbanatzen duten -egurrez hesitutako- aire libreko guneko txiki baten laburbiltzen da.

Argazkian ikus daitezkeen altuera desberdineko gurgilak urte osoan mantentzen dituzte eta duela gutxi arte, legarrezko guneko ere urte osoan izan ohi zuten, dena dela, egun, arearekin zer egin pentsatzen eta hausnartzen ari dira. Berrikuntza bezala, Ute Strub-en formakuntzan egon eta gero, arearen garrantziaz jabeturik, talde txikiarentzat logelara eskaintzen hasi dira arearen proposamena.

Ildo beretik jarraituz, pasa den urtean kanpo patio honetan jarritako zurezko sukaldetxoak arrakasta handia dauka haurren artean.

Argazkiaren ezker aldean jada bide publiko bat dago eta alantokarekin zein zuhaixkekin hesituta dagoenez, bertatik pasatzen den ororekin komunikatu daitezke haurrak. Horrez gain, jada aipatu bezala, ditikoek eta ibiltariak elkarbanatzen duten gunetxo bat daukate. Helduenak kanpora ateratzen direnean, zuzeneko harremana izan dezakete txikiarekin, nahiz eta egurrezko hesi batekin bereizirik egon bi espazioak.

Bai patio honetan eta baita bertze bietan ere, estetikaren kontua arras presente daukate eta barruko espazioak ez ezik, kanpokoak ere aunitz zaintzen dituzte. Hezitzaileek diotenez, Reggio Emiliara –Italia– egindako bidaiatik ekarritako ideia eta igurikapen guztien artean, estetikarena dago. Kristinaren hitzetan, haurrak espazio zainduak eta biziak izateko eskubidea dauka, hori dela eta, egunero zaintzen duten alderdia da bai kanpo zein barne espazioetan. Erraterako, ohikoa da zuhaitzetatik zintzilikariak ikustea, hormigoizko gunetan hezitzaileek harriekin egindako proposamenekin aurkitzea...

3.3.2.2. Barneko espazioak

Jada adierazi bezala, talde hezitzailearen eta arkitektoen artean diseinatutako eskola da, hori dela eta, haurraren behar eta garapenari erantzuten dioten espazioak dituzte, bertzeak bertze. Ikuspegi orokor batetik abiatuz, honako espazioak aurki daitezke

Baztan Haur Eskolan: sarrera – familien txokoa, sileten gela, plaza, ditikoen gela, ibiltarien gela (1-2 urte), handienen gela (2-3 urte), bi tailer, sukaldea eta hezitzaileen espazioa.

Sarrera – familien txokoa

Aldizkariak, panelak, azken berriak, argazkiak... ikus daitezke gune honetan, baita lasai egoteko bi butaka ere. Siletekin barneraino sartzeko aukera dago eta normalean, gurasoen topagunea izaten da. Komunikazio leihoek bereizten dituzte aipatutako gunea eta plaza deitzen dioten espazioa eta atea ere, kanpo patioen atalean zehaztu bezala, goititik beheitirainoko kristala dauka. Eskola gardena eta hurbila izatearen arrazoietakoa bat da aipatutako hori, sekulako segurtasuna ematen baitie familiei eskolara hurbilduz bezala haien haurrak ikustea eta nola ez, hurrek ere ikusten dituztela sentitzea.

Familia eta eskolaren arteko harremana zaindu eta elikatzeko asmoz, gaur egun, ez bakarrik familientzat, baizik eta haurrentzat ere bideratutako gune txiki bat ikus daiteke sarreran; haiei egokitutako aldizkari eta ipuinekin.

13. figura. Baztan Haur Eskolako sarrera.

Sileten gela

Sarrerako gunearen ezker aldean dagoen gelatxo bat da; bertan hezitzaileek oinetakoak aldatzen dituzte, gurasoek siletak utzi ditzakete eta era berean, soberan dauden sehaskak bertan gordetzen dira. Erran daiteke beraz, helduentzat pentsatuta dagoen gela dela.

Ainhua Astiz Goñi

Plaza

Haur Eskolaren bihotza da, espazio handiena eta guztiaren erdigunea. Sartu eta eskuineko aldean ditikoen gelatik hasi eta helduenen gelaraino doan espazioa da, bukaeran tailerrekin egiten du muga –komunikazio leiho batekin– eta ezker aldean lehendabiziko patioarekin, sukaldearekin eta hezitzaileen espazioarekin.

Barruko patio gisa erabiltzen dutela erran daiteke eta batez ere, material ez estrukturatua gailentzen da bertan –eskolako espazio guztietan bezalaxe–. Gelekin komunikazio leihoen bitartez dago komunikatua eta jada aipatu bezala, baita kanpoko lehendabiziko patioarekin ere.

14. figura. Baztan Haur Eskolako plaza. Iturria: Baztan Haur Eskola bloga
(<http://baztanhaureskola.blogspot.com.es/2015/01/barruko-espazioak-ikastera-gonbidatzen.html>)

Material kantitatea aunitz zaintzen dute eta beraz, mugimendu askatasuna ziurtatzeko adina espazio dutela bermatzen dute uneoro hezitzaileek. Dokumentazio panelak izan ohi dituzte paretetan eta unean uneko zintzilikariak maiz ikusi daitezke bertan.

Haurren behar eta garapen momentura egokitzen doaz espazioa, baina egia da nahiz eta lekualdatzen dituzten, badaudela plazan ikasturte osoa diharduten materialak: ispilu-hirukia, aukera anitzeko kuboak –magic box, Italiako altzaria– eta kuxinak.

15. figura. Ispilu-hirukia eta Magic box altzaria.

Era berean, hezkuntza praktikatik harago, guraso elkartearekin batera egiten dituzten hitzaldiak, tailerrak, egun bereziak, ospakizunak... bertan burutzen dituzte.

Ditikoen gela

3 kubotan banaturik daude Baztan Haur Eskolako gelak; lehendabizikoa, ditikoen gela da, erdian ibiltariak daude (1-2 urtekoak) eta bukaeran aldiz, helduenak (2-3 urtekoak). Espazioaren progresio hori ere, ordutegietan, lan moduan... adierazten da, azken batean, haurraren garapenari ahalik eta hobekien erantzutea baitute helburu.

Ditikoen gelara sartu aitzinetik, ibiltarien jangela daukagu eta inguruan, bai ditikoen eta baita ibiltarien armairuak daude. Ditikoek gelan bertan bazkaltzen dute eta espazio bakar batean komuna, logela, gela eta jangela daukate; komuna eta logela ate irristailu baten bidez banatuta eta jangela aldiz, egurrezko hesi baten bidez.

Piklerrek haren pedagogiarekin defendatzen zituen ideiak espazio honetan ageri dira gehien bat, honela zioen Tran Thong-ek: "...la doctora Pikler ha elaborado y aplicado un método original de cuidados y educación cuyos principales objetivos consisten en proporcionar a los niños un marco de vida estable, unos cuidados personalizados al

máximo, un entorno adaptado a las necesidades funcionales de cada edad y, especialmente, en dejarles completa libertad de movimientos”²⁸ (Pikler, 2012, 12).

Lehenik eta behin, haurren altuerara dago dena, kristaleretatik hasi eta materialetaraino. Kontuan hartzekoa da haurrak adin honetan ez direla zutik –batzuk ezta eserita ere– mantentzeko gai, beraz haien begiradatik pentsatutako espazioa da ditikoen gela. Sartu eta eskuin aldean daukaten tatamian igarotzen dute denbora gehien, beraz, aunitz zaintzen duten gunea da. Iskinean haien altuerara egokitutako leihoa daukate eta baita ispilua ere. Bertan etzanda hasten dira haurrak eta normalean bertan ikasten dute buelta ematen.

Jada arrastaka ibiltzen direnentzat edota hori lortzeko bidean dauden haurrentzat, Italiatik ekarritako zurezko altzari bat daukate. Egurra, burdina... bezalako materialek osatzen dute altzaria eta bakoitzaren esperimenezko, hau da, norberaren ezagutzarako, arras erabilgarria da. Era berean, haien altuerara egokituta dagoenez, haurrak haren enborra bertikalean mantentzeko saiakerak altzariari eutsita egin ohi ditu.

16. figura. Italiatik ekarritako altzaria: “primi passi”.

Dena dela, gelaren erdigunean kokaturik dagoen aereo da haurren garapen motorrean daukaten altxorra:

²⁸ Piklerrek zainketa eta hezkuntza metodo original bat sortu eta praktikan jarri du; haurrari testuinguru egoki bat, zainketa pertsonalizatuak eta adin bakoitzaren behar funtzionalei erantzuten dieten espazioak eskainiz, umearen mugimendu askatasuna bermatzea izanik helburu.

17. figura. Ditikoen gelako aereo.

Aipatzekoa da ez dietela inondik ere ezer egitera bultzatzen ezta laguntzen ere eta beraz, haurra prest dagoela sentitzen duen momentura arte itxopen dutela. Aereora igotzeko eta baita jaisteko prozesua ere haur bakoitzak bere modura egiten du eta argi dago batzuk lasterrago eta bertze batzuk beranduago lortzen dutela.

Haurraren garapen motorrari ahalik eta egokien erantzuteko asmoz, aipatutako bi altzari horiez gain, Piklerren laberintoa zein dadoa daukate gelan. Horietan jada, tatamitik ateratzeko gai diren haurrak dihardute, hau da, arrastaka edota jadanik katuka ibili daitezkenak.

18. figura. Piklerrek laberintoa eta dadoa.

Koloreari ere berebiziko garrantzia ematen dio talde hezitzaileak eta gela honetan ez ezik, bertzeetan ere ez dago kolore primarioz margoturiko paretarik. Kontuan hartuta

haurren arrokek jada kolore biziak ekartzen dituztela eskolara, giro goxoago eta lasaiago bat bermatzearren, paretetan eta baita orokorrean ere kolore suabeak erabiltzearen alde egiten dute eskolan.

Jada aipatutako egurrezko hesiaren bertze aldean, jangela dago. Banan-banan ematen diete jaten eta hori lasaitasunez eta errespetuz egin ahal izateko jarri zuten batez ere hesia. Bikote hezitzaileekin lan egiten dutenez, bat bazkaltzera ematen dagoen bitartean, bertzea gelan dago bertze hurrekin. Hasieran, aulki kulunkarian ematen diete biberioia, baina denbora pasatzen den heinean eta haurra prest dagoela ziurtatzean, mahaian bazkaltzen hasten dira. Dena dela, prozesu horren artean, garrantzitsua da aipatzea, purea ematen hasten diren momentuan hezitzailea aulki batera pasatzen dela eta haurrak bere magalean bazkaltzen duela.

Jangelaren eskuinean komuna dago eta jarraian, gelarekin komunikatua, logela. Komunari dagokionez, hainbat ezaugarri aipatzea beharrezkoak dira. Aldatzeko tokira igotzeko eskailerak dituzte haurrek eta nahiz eta hasieran pentsaezina den haurra bakarrik igotzea, denborarekin denak igo ohi dira bakarrik. Ezaugarri garrantzitsua da, haurra bere kabuz aldatzeko tokira igotzen baldin bada, aldatzeko prest dagoela adierazten baitu. Era berean, aldatzeko tokiaren gainean, ispilu handi bat dago eta beraz, bere gorputzarekin jolastea ahalbidetzen dio haurrari; noski, hezitzailearean behaketa, akonpainamendua, begirada... duen bitartean.

19. figura. Ditikoen gelako komuna.

Erran bezala, bai komunarekin eta baita gelarekin ere komunikatua dagoen logela dago. Harrigarria badirudi ere, lurlean lo egiten dute denek eta hezitzailea ate ondoan esertzen denez, segurtasuna ematen die. Koltxonetetan egiten dute lo eta bakoitzak bere leku propioa izan ohi du, normalean, etxetik ekarritako objektuen batekin.

Ibiltarien gela (1-2 urtekoak)

Jada ditikoen gelatik hona etortzen direnean, gehienak oinez iristen dira, beraz, bertzelako ezaugarriak ditu gelak. Errate baterako, gela honetako aereoak aitzinekoak baino altuera handiagoa du, dena dela, bai eskailerak eta baita txirrista ere presente daukate ibiltariak. Jada jolas sinbolikoa eta fikziozko jolasak nagusitzen diren honetan, intimitatea ere izatea gustatzen zaie haurrei, hori dela eta, aereoaren iskin batean borobil formako atetxo bat daukate eta bertatik sartuz gero, ezkutaleku txiki bat.

20. figura. Ibiltarien aereoak.

Aitzineko gelaren gisara, ibiltariak ere ispilu laukizuzen handi bat daukate, nola ez, haien altuerara egokitua. Horrek norberaren irudia eraikitze bidean eta esperimentaziorako aunitz laguntzen die haurrei.

Talde pedagogikoak defendatzen duen bezala, harrera garaian ez dute gelan espazio zein materialean aldaketarik egiten, haur guztiek beharrezkoa den atxikimendu eta konfiantza izan arte. Behin hori lortuta, mugimendu askatasunaren eta beharren

arabera jokatzeko dute hezitzaileek; materiala lekualdatuz, material berria sartuz, kenduz... material eta altzariak tresna hezigarriak izanik.

Material kantitatearekin kontuz ibiltzen direla aitortu dute hezitzaileek, material aunitz eskainiz gero, haurrek mugitzeko eta harremantzeko ez baitute lekurik. Altuera desberdineko altzariak nagusitzen dira gela honetan, haurraren garapen desberdin guztiei erantzuteko asmoz eta materialari dagokionez, heuristikoa da gailentzen dena: kateak, txapak, sokak... Era berean, kanpoko hirugarren patiora ematen duen komunikazio leiho ondoan, argidun mahaia daukate.

Testura desberdineko materialak, telak... erabiltzen dituzte gelaren estetika zaintzeko asmoz eta ditikoen gelan bezala, hemen ere bakoitzaren argazki bildumekin apaindutako txoko txiki bat daukate.

Gelaz gain, aitzineko kuboan bezala, honetan ere logela eta komuna aurki daitezke. Adin honetan ere, haurrek oraindik ez dute esfinterren kontrolik, beraz, pardelak erabiltzen dituzte. Eskaileretatik igo ohi dira denak eta komun honetan ere, aldatzeko lekuaren goitiko aldean ispilutxo bat daukate haurrek. Ura edateko bakoitzak bere edalontzia dauka eta haien altuerara egokitutako hainbat iturri dituzte komunean; haien autonomia lantzeko bidean, txorrota hetsi eta irekitzeko sistema berezi bat daukate eta modu horretan, motrizitate finaren lanketa bermatzen dute.

Bertze gelan bezala, honetan ere dena konektaturik dago; beraz, komunetik bai gelara eta baita logelara ere pasa daiteke. Koltxonetak armairuetan gordetzen dituzte eta logela hitzarekin ulertzen den gunea hau arras polibalentea da, izan ere, lo egiteko erabiltzeaz gain, korrarako eta talde txikiko proposamenak egiteko erabiltzen dute.

Bereizgarri bezala, eta nola ez, haur eskolaren oinarrian daukaten ideari erantzunez, ikus ibiltarien gelako pareta hau:

21. figura. Ibiltarien gelako pareta: jolasako eskubidea.

Helduenen gela (2-3 urtekoak)

Hirugarren kuboia da eta bertze biak bezala, jangela, komuna, logela eta gelak berak osatzen dute espazioa. Jangelak kanpoko bigarren patioarekin, tailerrekin, plazarekin eta gelarekin egiten du muga eta ibiltarien jangelan bezala, inguruan haurren armairuak daude. Gela honetan jada ez dago aereo berezirik, 2-3 urterekin berdinen arteko jolasak eta jolas sinbolikoa nagusitzen baitira; hori dela eta, jendarteko rola imitatu dezaten espazio zein materialak eskaintzen dizkiete.

Sukalde bat, egongela bat, ipuinen txokoa... aurki daitezke bertan eta haien altuerara egokitutako altzariez gain, helduen neurriko sofa bat daukate, adibidez. Modu horretan, haien jolasari errealismo gehiago esleitzen zaio eta hori ez ezik, bertara igo eta jaisteko saiakerekin haien gorputzaren ezagutza ahalbidetzen du sofak. Era berean, sukaldeko tresnak, medikuen materialak, mozerroak... dituzte helduenek.

Komunari dagokionez, jada gehienek esfinterren kontrola dutenez, hainbat komun txiki dituzte. Dena dela, bertze geletan bezala, eskailerak dituen aldatzeko tokia daukate ere, ispiluarekin.

Logela aldiz, ibiltarien kasuan bezala, arras polibalentea da: lo egiteko ez ezik, proposamenak, psikomotrizitatea egiteko... erabiltzen baitute.

Akitzeko, bai ditikoen eta baita ibiltarien kasuan bezala, handienek ere irteera zuzena daukate kanpoko hirugarren patioa; baita jangela gurutzatuz, kanpoko bigarren patioa ere.

22. figura. 2-3 urtekoen gela.

Tailerrak

Nahiz eta pluralean aipatu, mugikorra den ate handi baten bidez bereizirik dagoen gela handi bat da; bereizgarri bezala, haren altuera izanik. Eskolan ohikoa den bezala, tailerrak ere kristaleraz inguraturik daude; beraz, lehendabizikotik plaza eta kanpoko lehendabiziko patioa ikusten den heinean, bigarrenetik kanpoko bigarren patioa ikus daiteke.

Haurren altuerara egokitutako txorrotak dituzte, eta tailerraren arabera, helduen neurriko apaletan dauden materialak jaisten dituzte, hurrek eskura izateko.

Lehendabizikoan ez bezala, bigarrenetan ispilu handi bat daukate eta erran daiteke, orain dela gutxi arte, tailer zikinak –margoak, buztina, ura...– egiteko lehendabizikoa erabiltzen zutela eta garbiagoak direnak –zopa, heuristikoa, papera...– aldiz, bigarrena. Egun ordea, beharrarengatik, bigarren tailer hori helduenen jangela izatera pasa da, beraz, tailer zikinak tailerrean egiten jarraitzen duten bitartean, tailer garbi gisa ulertzen

direnak logeletan egiten dituzte. Nahiz eta gero aipatuko den, garrantzitsua da azpimarratzea tailerretan talde txikietan jarduten dutela –sei haur gehienez– eta hezitzaile bat tailerrean dagoen bitartean, bertzea gelan gelditzen dela.

Sukaldea eta hezitzaileen espazioa

Sukaldeari dagokionez, helduek bertan sukaldatzeko prestaturik dago, altzari eta material guztiekin. Dena dela, orain arte behintzat, kanpotik ekartzen dute janaria eta beraz, sukaldea ez dago bere horretan martxan. Hala ere, plazarekin komunikazio leiho baten bitartez dago komunikatua eta haurrek bertan gertatzen den guztia ikus dezakete. Onuragarria izango delakoan, etorkizun hurbil batean bertan sukaldatzeko aukeraren inguruan hausnartzen ari dira egun bai eskola eta baita Baztango Udala ere.

Berrikuntza bat eman da aurtien: plastikozko plater, edalontziak... alde batera utzi, eta kristalezkoak erabiltzen hasi dira. Haien autonomiarentzat positiboa izango dela diote hezitzaileek eta azken batean, bizi errealean kristalezko edota material gogorreko tresneria erabiltzen bada, zergatik eskolan ez? Haurrarenganako konfiantzaren adibide garbia da; dena dela, ez dugu atzendu behar, ditikoei bakarka ematen dietela jatera eta ibiltarietatik goiti, gehienez ere hiruko taldeetan jaten dutela, hezitzaile baten begiradapean. Hori dela eta, ez dago inongo arriskurik; talde handian eginez ordea, arriskuak goiti egingen luke.

Sukaldearen atzeko aldean, hezitzaileen jantokia dago eta hezitzaileen espazioaren barnean, honako espazio hauek aurki daitezke: hezitzaileen komunak, bilera gela, zuzendari gela, garbigailuen gela, jostailu edota materialaren biltokia eta jada aipatu bezala, sukaldea eta talde profesionalaren jantokia. Bertara sartzeko, eskolara sartu, sarrera igaro eta plazaren ezkerrean, segituan, ate bat dago. Nahiz eta normalean bakarrik hezitzaile zein garbitzaileek bakarrik erabiltzen duten, familiei ere behar izanez gero, bertara sartzea ahalbidetzen zaie.

Aipatutako guztia kontuan izanik, arkitekto zein hezitzaile taldearen artean pentsatu eta diseinaturiko espazioak polibalenteak izatean, gehien bat, adimen kinestesikoari, naturalistari eta pertsonen artekoari erantzuten diete, izan ere:

- **Adimen kinestesikoak** berebiziko garrantzia dauka haur eskolan, eta espazio zein altzariak haurren behar eta garapen momentuei erantzuteko pentsatuak dira; altzarien altuerak, materialak eta kokapena ere kontuan hartzeko faktoreak izanik. Emmi Piklerren pedagogia oinarrian izanik, garapen motorra aunitz zaintzen dute, hori dela eta, ez bakarrik barne espazioetan, kanpokoetan ere adimen kinestesikoa garatu dezaten aukera desberdintasun anitza daukate: aldapa, aereoak, altuera ezberdinetako gurpilak... Barnean ordea, erran daiteke, batez ere ditikoen gelan gelako hezkuntza praktika osoa garapen motorrean oinarritzen dela. Berdinen arteko jolasak oraindik nagusitzen ez diren horretan, garapen motorra izan ohi da daukaten erronkarik nagusiena; beraz, horri egoki erantzutearren, altzari eta espazio ezin hobeak dituzte etzanda egotetik zutik egoteko prozesua modu natural batean egin ahal izateko.

Denek erabiltzen duten lekua izanik ere, plazak garrantzia berezia du haurraren garapen motorrean; hori dela eta, espazio zabala eta gardena eskaintzen diete haurrei, estrukturatu gabeko materialarekin eta eskolako bertze espazioekin lotzeko dituzten komunikazio leihoak ahalbidetzen duten argi naturalarekin.

Ezin daiteke aipatu gabe gelditu haur eskola solairu bakar batean dagoela eta material kantitatea zaintzen dutenez, espazio zabalak eta seguruak dituztela. Modu horretan, haurraren mugimendu askatasuna bermatzeaz gain, umeari seguritatea ematen dio, dagoen garapen momentuan egonik ere, prozesua naturala izan dadin eman beharreko pauso guztiak emateko aukera, espazioa eta lagungarri dituen altzariak dituelako.

- **Adimen naturalista** bai barneko eta baita kanpoko espazioetan ere hartzen dute kontuan, izan ere, kanpo espazioak guztiz naturalak izateaz gain, bai kanpoan eta bai barnean daukaten materialaren proportzio handi bat naturala da. Haur eskola kokaturik dagoen bailara zein den ezagututa -Baztan-, naturari garrantzia handia ematen diote hezitzaileek, azken finean, zuzendaria den Kristinaren hitzetan, eskura daukagun bertze baliabide hezigarri bat baita natura.

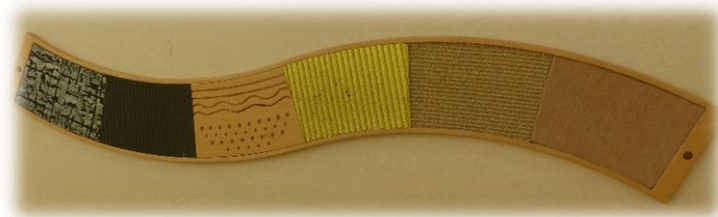
Hori dela eta, kanpo espazioak ingurune natural txikiak direla erran daiteke: belarra, zuhaitzak, harriak, aldapak... izanik. Modu horretan, naturaren kausa-efektu erlazioez ere modu ez bideratu batean jabetzen dira haurrak, daukaten espazio eta materiala esploratuz, behatuz eta nola ez, harekin jolastuz.

- Aipatutako espazioak zein komunikazio leihoak direla-eta, haur eskola gardeneta eta hurbila da, hori dela eta, **pertsonen arteko adimenari** espazioen bitartez ere, bide ematen zaio. Espazio guztiak beiratz bereizirik egoteak eskola guztia elkar komunikatua egotea dakar eta azken batean, lurreraino doazen komunikazio leihoak izanik, haurrak ere, haien inguruan gertatzen ari denaz jabetu daitezke. Horrez gain, espazio zabalak izatean, haurren arteko hartu-eman zein jolasak anitzak izan ohi dira, gero eta espazio gehiago, orduan eta aukera gehiago dituztelako mugitu, esploratu, behatu, ezagutu eta jolasteko.

Ditikoen gelan garapen motorrak garrantzia berezia daukan bezala, berdinen arteko harremanak ibiltarieratik aitzinera nagusitzen hasten dira, hori dela eta, ibiltarien gelatik helduenen gelaraino espazio eta altzarieretan ere progresio bat dago, beti ere, haurren garapen uneari egoki erantzuteko asmoz. Beraz, ibiltarieretan oraindik garapen motorrarentzat erronkak izan daitezkeen altzariak tartekatzen doazen bitartean, helduenen gelan altuera desberdinetako aldapa eta altzariak izan arren, jolas sinbolikorako egokiak diren ezkutaleku zein materialak nagusitzen dira, modu horretan, unean uneko garapen momentuari egoki erantzunda, berdinen arteko harremanei bide emanik.

3.3.3. Materiala

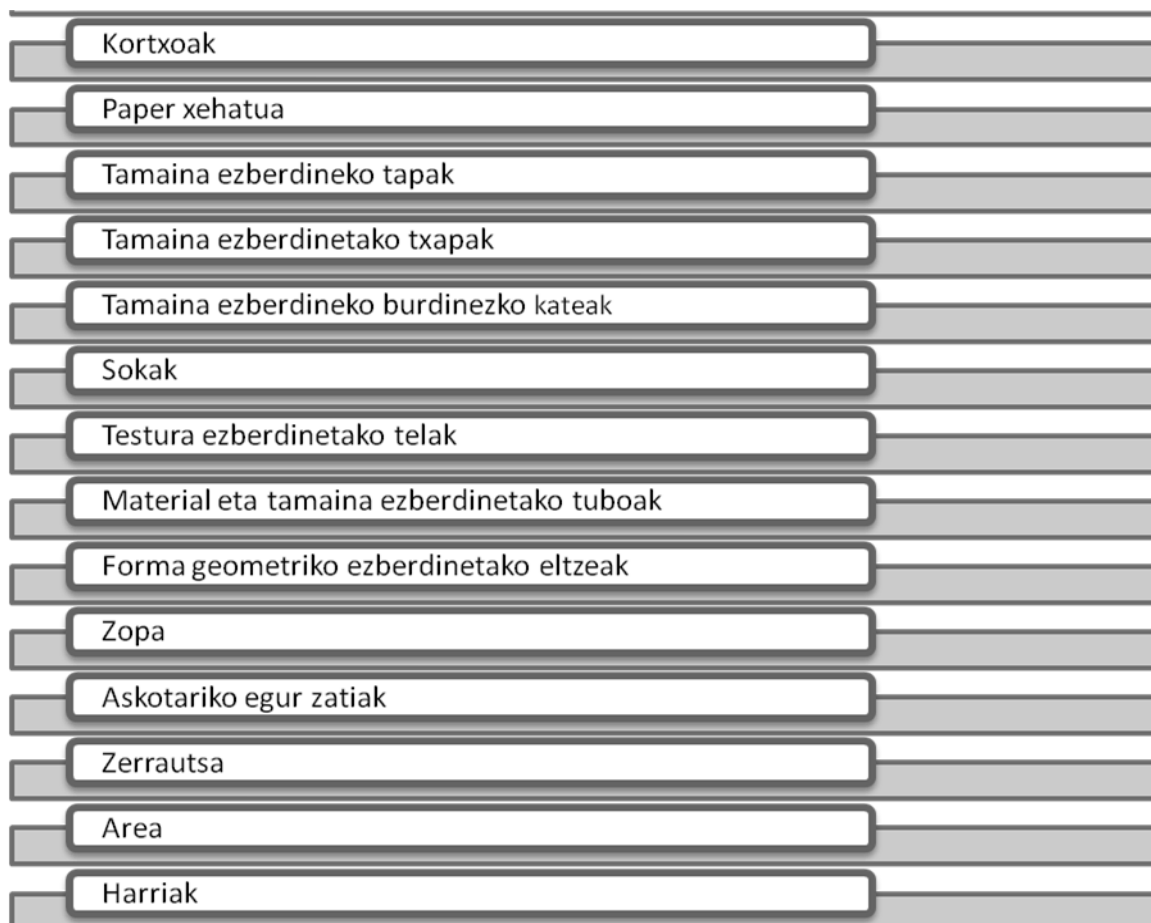
Materialari dagokionez, dena edota ia dena estrukturatu gabekoa da Baztan Haur Eskolan eta naturala izateari garrantzia berezia ematen diote; plastikoaz harago joanik, zura, burdina, kuxinak, telak, zintzilikariak... dira nagusi. Era berean, haien garrantzia dela eta, zentzumenen esperimentaziorako hainbat material eskaintzen dituzte adin tarte guztietan, nola ez, bakoitzaren garapen erritmora egokitzen direnak.

23. figura. Ditikoen gelako ukimen panela.

Garrantzitsua da ere aipatzea tailer edota proposamenetan eskaintzen duten material aniztasuna; Kristinak, eskolako zuzendariak, honela erraten du: “Gero eta material aukera aberatsagoa eskaini, orduan eta bizipen, sentsazio, esperientazio... aberatsagoak dituzte haurrek, eta beraz, ikaskuntza ere aberatsagoa da. Hemen haurrek, sentituz eta bizituz ikasten dute eta horretarako, aukerak eman behar dizkiegu”.

Aukera horiek gorpuzteko, plastikako materialaz gain –tenperak, pintzelak, brotxak eta margo ezberdinak– honako hauek dira tailerretan aurki daitezkeen materialak:

24. figura. Baztan Haur Eskolako tailerretan daukaten material aniztasuna.

Dena dela, badituzte ere arrakastatsuak diren animalia zein panpinak. Landa-eremuko haur eskola izanik, abeltzaintzaren inguruko edozein materialek arrakasta izan ohi du bertan, azken batean, haurren bizimodu zein ingurunearen parte baita lehen sektorea. Hori horrela izanik, animaliak, traktoreak, kamioiak, palak... ibiltarrietatik aitzinera presente dituzte gelan eta aunitzetan, baita plazan ere.

Panpinei dagokienez, kulturartekotasuna kontuan hartuz, arraza ezberdineko panpinak eskaintzen dizkiete haurrei, baita tamaina ezberdinekoak ere. Bitxikeria bezala, haur baten neurri zein pisuko hainbat panpin dituzte, haien jolasa oraindik eta errealagoa izan dadin; azken batean, plastikozko panpin batekin alderatuz, halakoekin bizi eta sentitzen dutena arras bertzelakoa baita. Aipatzekoa da, horrelako panpinak helduenek soilik erabiltzen dituztela, haien jolasa jada, jolas sinbolikora bideratzen baita.

Bertzetik, helduenen gelan eta baita plazan ere, bi sofa dituzte. Etxeko giroa emateaz gain, haurrei aunitz gustatzen zaiela diote hezitzaileek eta erabilpen anitza ematen omen diete haurrek.

Jada aipatu bezala, adinarekin batera egokiak diren aereoak dituzte gela bakoitzean; azken batean, haurraren garapen motorrari erantzuteko asmoz. Era berean, altuera desberdinak ere proportzionalki goiti egiten du adinean gora egiten dutenean, beraz, ditikoak tatamian hasten diren bezala, ibiltari eta helduenek altuera ezberdinetako erronkak dituzte haien ikasgeletan.

Era berean, haur eskolako altzarien gehiengoa –guztia ez errateagatik– zurezkoa da eta haurren seguritatea bermatzeko asmoz, segurtasun neurriak dituzte ateetan, altzairuetan, apaletan...

Kanpo espazioetan ere, aitzinetik zehaztu izan den bezala, material naturalari garrantzia berezia ematen diote. Hori dela eta, hiru patioetan, tamaina ezberdineko gurgilak, hormigoizko kuboak, zuhaixkak, harriak, aldapak, adarretako zintzilikariak... dituzte.

Hala ere, material aberastasuna izateaz gain, haren kokapenari eta beraz, espazioaren antolaketari zor zaion lanketa eta zainketa esleitu beharra zaiola defendatzen dute Baztan Haur Eskolan. Txiki-txikitatik ez diete ezer eskura ematen eta beraz, haurrek adimen ikus-espaziala garatzeko premia daukate; haurra non dagon ulertu, gauzak kokatu eta nahi duen jostailu edota materiala lortzeko egin beharreko mugimendu edota lekualdatzea haurrak berak egin behar izaten du. Kontuan hartzeko datua da, gehien bat, ditikoen gelan; adimen ikus-espaziala ez ezik, haurrak inguruan dituen materialak lortzeko egin behar dituen pausoekin zuzenean lotuta baitago garapen motorra. Buruz goiti egotetik buruz beheitiko posizioa lortzeko bidean egindako prozesua, lortu nahi izaten duten jostailu edota materialaren bilaketarekin lotua egon ohi da; are eta gehiago, behin arrastaka edota katuka dabilzanean. Hots, materialaren kokapena haurraren gaitasunetara egokitutako erronka gisa ulertu daiteke, horrek ere, haurraren ikas baldintza edota aukerak aberastuz.

Aipatutako guztia kontuan hartuz, haur eskolako materialek, bertze guztien artean, adimen naturalistari eta logiko-matematikoari so egiten diete, izan ere:

- **Adimen naturalistari** bete-betean erantzuten diote bai espazioen eta baita materialen bitartez ere; azken finean, kanpo inguruneak eta esku artean dituzten materialen ehuneko handi bat naturala baita. Zura, txapak, sokak, telak... dira haur eskolan nagusi eta horien esperimentazioz jolasten eta ikasten dute haurrek. Plastikotik harago, material naturalek eskaintzen dituzten aukerak askotarikoak dira, izan ere, tamaina, testura, usain... ezberdinen iturri dira. Hori horrela izanik, haurren behaketa, esperimentazio zein jolasa aberatsagoa bilakatzen da.
- Material gehiena naturala izatean, jada aipatu bezala, aukerak askotarikoak dira; handiago eta txikiagoak, zabalago edota estuagoak, borobilak edota karratuak, gogorrak edo biguinak... horien konbinaketa eta kokapen egoki batek, modu ez bideratu batean, **adimen logiko-matematikoa** garatzeko aukera paregabeak eskaini ditzake. Dena den, horretan gehiago tailer eta proposamenen atalean sakonduko da.

3.3.4. Tailerrak eta proposamenak

Astean hirutan eta askotarikoak izan ohi dira tailerrak; talde txikian beti –bortz edota sei haur izanik gehienez–, txandakatuz eta beti ere, aukerakoa izanik. Hezitzaileek haur jakin batzuei tailerrera joateko aukera luzatu eta haurrek erabakitzen dute joan ala gelan gelditu; hala izanez gero, bere partez, bertze haurren bat joan ohi da.

Ez dute inolaz ere haurraren jarduna bideratzen eta beraz, hezitzailearen egitekoa, tailerra prestatzeaz gain, behaketa eta dokumentazioa da. Tailer mota desberdinak eskaintzen dituzte, horien artean, honako hauek: zopa tailerra, ura, argia, paper xehatua, area, heuristikoa, plastika eta sukaldeko tailerra. Horrela bada, tailer zikinak eta garbiak bereizten dituzte:

25. figura. Baztan Haur Eskolako tailerren sailkapena.

Era berean, aitzineko atalarekin lotuz, eskainitako materialarekin eta baita haren kokapenarekin, matematikaren lanketa bermatzen dute hezitzaileek. Azken honi, ez diote bere horretan garrantzirik ematen, matematika ikasgaia izan baino, haurraren ikasteko tresna gisa izan beharra dela defendatzen dute. Honela dio Kristinak: “Haurrak matematika jolastuz ulertzen du, jolastuz gero eta operazio zailagoak egiten ditu: hasieran tamainarekin, kontaktarekin gero”. Horretarako, honelako proposamenak egiten dizkiete hurrei:

26. figura. Tailer heuristikokoaren adibide bat.

Garrantzitsua da aipatzea ere familiak gonbidatzen dituztela, eskolak familiekiko duen hurbiltasunaren bertzeko adierazle bat. Txandaka parte hartzen dute eta hezitzaileek diotenez, guraso, osaba-izeba zein aitatxi eta amaxiek aunitz gozatzen omen dute. Haien seme-alabekin halako esperientzia bat elkarbanatzea ez baita soilik haurraren atseginerako, baita familiarentzako ere.

Tailer eta proposamenaren arteko desberdintasuna zehazteko asmoz, proposamenak gelan edota baita eguraldi onarekin ere, kanpoan egiten dituztenak izango lirateke. Normalean, proposamenak talde osoarentzat izan ohi dira, nahiz eta logelan talde txikian egiten dituzten batzuetan. Tailerrak ordea, orain arte, tailerren espazioetan egiten zituzten beti eta lehen aipatu bezala, talde txikian. Egun ordea, tailer garbien espazioa helduenen jangela izatera pasa da; hori dela eta, aipatutako tailerrak logeletan burutzen dituzte, hala nola: zopa, argia, heuristikoa eta paper xehatua.

27. figura. Argi-tailerra.

Nahiz eta ibiltariak eta helduenek bakarrik parte hartu tailerretan, ditikoen gelakoei eguraldi onarekin tatamia kanpora ateratzen diete eta horrela, beraiek ere kanpo espazioak bizitzen dituzte. Horrelakoetan, proposamen bereziren bat egin ohi diete txikienei, baina kontuan hartu beharra da haien garapen erritmora egokitutako proposamena izan beharra dela.

Bitxikeriaren bat aipatzearren, azken urteetan arrakasta berezia izan duen proposamena zaporearena izan da. Alergia edota intolerantziak kontuan hartuta, dastamenetik tiraka, esperientzia, zapore eta bizipen desberdinak bizitzera gonbidatzen dituzte haurrak. Lehendabiziko urtetik arrakasta handia izan omen zuen eta oraindik ere, hurrei aunitz gustatzen omen zaien proposamena da. Kristinak dioenez, ez soilik dastatuz, elikagaiak ukituz, manipulatzuz eta nola ez, horiekin jolastuz, aunitz ikasten dute hurrek.

28. figura. Txokolate eta frutaren proposamena.

Honela bada, urtean zehar, proposamen eta tailer ezberdinak egiten dituzte haurrek eta gehiegizkoa izan gabe –ez baita haurren akidura helburu–, haurren ikas esperientziak askotarikoak eta aberatsak izatea bermatzen dute hezitzaileek.

Hori dena kontuan hartuz, tailer edota proposamenaren arabera adimen mota desberdinak lantzeko aukera eskaintzen dutela gauza jakina da; dena dela, adimen logiko-matematikoa, pertsona barrukoa eta musikala goraipatzekoak dira.

- Tailer heuristikoa erreferente bada ere, eskainitako tailer edota proposamenen bidez, **adimen logiko-matematikoa** etengabe garatzeko aukera daukate haurrek, hori bai, modu ez bideratu batean. Materialaren kokapenak eta kantitateak aunitz du errateko horretan, baita tamaina ezberdinen eskaintzak ere. Jada aipatu izan den bezala, tailer eta proposamenak hezigarriak izateko helburua dutenez, haurrek libreki materiala manipulatzu eta esploratzu nozio berriak ikasteko aukerak edota egoerak eskaintzea dute eginbehar hezitzaileek.
- **Pertsona barruko adimenaren** lanketa ere bete-betean ematen da tailer eta proposamenetan. Hasteko, haurraren erabakia da tailerrean parte hartzea, hori dela eta, joaten diren haurrak benetan joan nahi dutelako doaz. Garrantzitsua da hori, haurraren nahi eta interesak guztiz errespetatzen diren bitartean, erabakitze gaitasuna ere lantzen hasten baitira txikitatik. Era berean, talde txikian burutzen direnez, intimitatea aunitzez handiagoa da eta giroa, isila eta

lasaia: jada aipatu ez bada ere, tailerretan hezitzaileek ahalik eta gutxien hitz egiten dute eta isiltasuna mantentzeko ardura daukate.

Azken batean, tailer edota proposamenen helburua haur bakoitzak haren mugak, nahiak, interesak eta beharrak modu autonomo batean esploratu, ezagutu eta betetzean oinarritzen denez, pertsona barruko adimenaren garapena guztiz bermatua dago; haur bakoitzak haren burua gehiago ezagutzeko uneak eta egoerak baitira tailer eta proposamenak.

- **Adimen musikala** ikasgela barruan lantzeko aukera uneoro baldin badago ere, hainbat proposamenek borobiltzen dute haur eskolan eskaintzen diren aukera musikalak. Haurraren praktika guztia modu autonomoan eta librean oinarritzen bada ere, proposamenek haurraren jarduna modu ez zuzen batean bideratu dezakete. Hau da, jada aipatu izan den bezala, materialaren tamainak, kokapenak... aunitz daukate ikusteko haurraren esplorazioan eta beraz, gelan ukitu ere ez dituzten tresnak proposamenen bidez haien interesekoak izatea bilakatu daitezke.

3.3.5. Elikadura

Jada aipatu bezala, jateko orduari garrantzia berezia ematen diote; haurraren oinarritzko behar bat asetzea baino askoz gehiago baita hezitzaileen hitzetan: “bazkaltzeko ordua, une hezigarri bat da ere”. Hori horrela izanik, pertsona barruko adimena ez ezik, linguistikoa eta pertsonen artekoa lantzeko une berezia da.

Horretarako, azken urteetan alor honetan ematen ari diren aldaketek aunitz lagundu izan dute; izan ere, talde txikiaren garrantziaz jabeturik, jada aipatu izan den bezala, ditikoei banaka jaten ematen dieten heinean, ibiltari eta helduenek hiru edota lau taldeetan bazkaltzen dute. Ez dago erran beharrik, modu horretan, atentzio eta zainketa aunitzez pertsonalizatuagoa dela eta bai hezitzaile eta baita haurrentzat ere, momentu berezia izaten dela bazkaltzeko ordua.

Haur eskolako pedagogia jarraituz, haurren erabakiak errespetatzen dituzte – oinarrizko arau batzuk tarteko, noski– eta ondorioz, ez dute haurra jatera behartzen. Komunikazio une berezia izan ohi da ere, eta kopuru murrizteko talde batekin, pertsona barruko zein pertsona arteko adimenak garatzeko aukera paregabea bilakatzen da bazkaltzeko momentua: jateko prozesua indibiduala zein kolektiboa izaten baita.

Haurrak bizituz eta sentituz ikasten duela defendatzen dutenez, elikagaiekin ere, neurri batzuk errespetatuz, haurren esperimentazioa ahalbidetzen dute. Beraz, adin goiztiarretan, ez da harritzekoa izango haur eskolan eskuekin jaten dabiltzan haurrak ikustea. Denborarekin ordea, autonomiaren jabekuntzarako, tresneriaren erabilpena bermatzen dute; horien erabilpena, esperimentazioz ikasi eta gero, noski.

Orain dela gutxi arte, plastikozko edalontzi eta platerak erabiltzen zituzten arren, otorduen garrantzi hezitzaileaz jabetuta, plastikoa alde batean uztea erabaki dute. Beraz, txiki-txikitatik, kristalezko edalontziak eta sukaldeko ohiko tresneria erabiltzen dute. Haurrarengan sinesten dutenaren adibideetako bat hori eta nola ez, haien lan-antolaketarengatik, talde txikian bazkaltzearen onuretako bat.

Beraz, modu horretan, hasiera aipatutako hiru adimen mota horien lanketa gailentzen da bazkaltzeko unean:

- **Pertsona barruko adimena** berriz ere haur eskolako une erabakigarri batean dago presente; oinarrizko behar bat asetzetik harago doa eta bazkaltzeko momentua. Jatera behartzen ez dietenez, haur bakoitzak bere behar eta nahiak erregulatzen ikasten du, jakinik bazkaltzeko orduan jaten ez badu, gero ez duela jatekorik izango. Garrantzitsua da hor aipatzea, haurren autonomiaren alde egin arren, limite eta muga zehatz batzuk finkatzea beharrezkoa baita hezitzaileen usteetan; hori dela eta, bazkaltzeko ordutegitik kanpo, ez zaio inori bazkaltzen ematen. Era berean, elikagaien esplorazio zein manipulazioa ahalbidetzen duten heinean, haurrak bere jakin-minari so eginez ikasten du.
- **Adimen linguistikoa** ere garatzeko une garrantzitsua izan ohi da bazkal-ordua; azken finean, komunikazio une erabakigarria baita. Ditikoen kasuan,

hezitzailearekin zuzenean izan ohi dituzten hartu emanetan oinarritzen da bazkal momentua; ibiltarietatik aitzinera ordea, bai hezitzailearekin eta baita talde txikian dauden bertze gelakideekin ere. Oraindik hitzen bidez adierazi ezin direnean –txikien kasuan–, hezitzailearen laguntza daukate eta banaka jaten dutenez, hezitzailearentzat ere aunitzez errazagoa da haur batekin konektatzea aldi berean haur gehiagorekin egonik baino. Hori dela eta, hezitzaileak hitzen bidez haurraren bazkal prozesua deskribatu ohi du, bertze momentu aunitzetan bezala, emozioei garrantzia berezia emanez. Ibiltarietatik aitzinera ordea, gaitasun linguistikoaren lehen zertzeladak ematen hasten direnez, ez soilik hezitzailearekin, baita haien gelakideekin ere hitzez komunikatzen hasten dira; kasu honetan, hezitzaileak ere momentua deskribatu arren, haien arteko hartu emanak gailentzen hasten dira.

- Nahiz eta momentu intimo eta berezia izan, bazkal ordua bai pertsonala eta baita kolektiboa da; hori dela eta, **pertsonen arteko adimena** ere garatzeko aukera paregabea daukate. Azken finean, ditikoak hezitzailearekin eta ibiltarietatik aitzinera baita gelakideekin ere hartu emanak izateko une aproposa da; giro lasaia eta pertsona kopuru murriztarekin. Horrela bada, modu indibidualean haien burua gehiago ezagutzeko aukera izateaz gain, kolektibotasunean ere haien burua bertzeekin aberastu eta ezagutu dezakete: hitzezko hartu emanekin, imitazioarekin, behaketarekin... Ez hori bakarrik; enpatia, laguntza-jarrerak, errespetua... garatu ohi dituzte, hain zuzen ere, pertsona arteko adimenari so eginez.

3.3.6. *Negarra eta loa*

Haurraren negarra eta loa oinarritzko premiak direla gauza jakina da; baina premiak izatetik haragoko zerbait gisa ulertzen dute Baztan Haur Eskolan. Haurra modu global eta integratzaile batean ulertzen dutenez, haurraren negarra eta loa pertsonaren zati garrantzitsuak dira; are gehiago, adin goiztiarretan. Hori dela eta, beharrezko zainketa zor zaiela defendatzen dute hezitzaileek.

Historian zehar negarraren inguruko hainbat konnotazio negatibo sortu eta elikatu diren arren, haur eskolan horren aurkako jarrera daukate, erraterako, honela dio eskolako zuzendaria den Kristinak: “Haurrari ezin diogu inoiz negarrik ez egiteko eskatu edota isiltzeko erran. Haurrak negarrarekin komunikatzea bilatzen du edota bertze aunitzetan, gose dela adierazi. Helduok hori interpretatzen jakin beharra dugu eta noski, haurraren negarra ulertu eta errespetatu”.

Horretarako, hitza, begirada, ukimena... erabiltzen dute eta haurrak heldua hor dagoela sentitu beharra du. Hain zuzen ere, *akonpainamendu* hitza erabiltzen dute eskolako profesionalek. Aunitzetan ere, hezitzaileek egindako haurraren egoeraren inguruko hipotesi edota usteak entzutea behar dute haurrek, haien burua ulertu eta gehiago ezagutzeko asmoz; txikiak direnean, haien emozioen identifikazio eta jabekuntzarako onuragarri izanik.

Loari dagokionez ere, oinarritzko behar bat baino aunitzez gehiago dela diote haur eskolan. Horregatik, zor zaion errespetua ematen saiatzen dira. Jardunaldi osoa egiten duten haur eskolako haur guztiek lo kuluxkaren momentua daukate, nahiz eta ez dituzten lo-hartzera derrigortzen. Logeletan hezitzaile baten presentzia daukate beti eta argia itzalita mantentzen dute. Dena dela, jardunaldi erdia egiten duten haurrei ere, behar izanez gero, lo kuluxka egitea ahalbidetzen diete.

Haur bakoitzaren loaldia errespetatzeko asmoz, esnatzen doazen heinean, gelara ateratzen dira eta beraz, logelan isiltasuna mantendu ohi dute.

Bazkaldu eta gero dena apuntatzen duten bezala, loaldien inguruko behaketa ere egiten dute hezitzaileek; egunero, familia bakoitzari informazio aberats bat emateko eta nola ez, loari ere zor zaion errespetua esleitzeko asmoz.

Hori dena erranda eta haurraren oinarritzko beharrak izanik, pertsona barneko adimenaren garapenerako neurri egokiak hartzen dituzte, izan ere:

- Momentu oro hezitzaileak daukan errespetua izanik ardatz, haurraren beharrei erantzun egokiena ematen saiatzen dira. **Pertsona barruko adimenari** so eginez,

haurrak bere burua negarraren eta loaren bidez ere ezagutzen duela defendatzen dute Baztan Haur Eskolan. Hori dela eta, bietako bat oztopatzen edota mugatzen saiatuz gero –negarra izan ohi da oztopatzen den ohikoena–, haurrari bere burua ezagutzeko duen tresna edota bide bat kentzen ari omen gara bertako hezitzaile taldearen iritziz. Are gehiago, haren negarrari hitzak jartzen dizkiogun bitartean –hipotesi modura, noski–, emozioak identifikatzeko eta adierazteko hizkuntzaren erabilpenaz jabetzen da eta nola ez, hori baino garrantzitsuagoa dena, haren burua gehiago ezagutzen du.

3.3.7. Xatarraren aldaketa

Haur eskola bati buruz hitz egiten ari garen heinean, xatarraren aldaketak garrantzia handia dauka, are gehiago, Baztan Haur Eskolan. Piklerren pedagogiarekin bat eginez, haurraren momentu intimoa errespetatu eta zaintzeko saiakera egiten dute hezitzaileek. Horretarako, haurrak behar duen denbora itxaron eta eskaintzen zaion atentzioa zuzenekoa da; ez soilik denboraren parametrotan ulertuta, baizik eta, hezitzailearen eta umearen arteko harreman estuan oinarrituz.

Hori dela eta, xatarraren aldaketan, begirada, ukimena zein hitza erabili ohi dute, umea eroso sentiarazteaz gain, elkarren arteko harremana konfiantzazkoa eta hurbila izan dadin. Ordea, haurrarentzat momentu berezia izateaz gain, hezitzaileentzat ere garrantzia handiko unea da pardelaren aldaketa. Izan ere, haurra hobeto ulertzeko, ezagutzeko eta beraz, bere bidean laguntzeko informazio aunitz eskuratu ohi dute.

Horretarako, haurra prest egon arte, ez diete xatarra aldatzen. Era berean, prozesuan zehar erabiliko diren materialak erakutsi eta horiek ukitzen uzten diete hurrei, modu horretan, haurrak gertatu behar denaren inguruko informazioa modu bisualetik harago izanik. Hori gutxi balitz, hezitzaileak, momentu oro egin behar duenaren inguruko informazioa ematen dio umeari, azken batean, haurrari etorriko denaren inguruko informazioa izateak seguritatea ematen baitio. Modu horretan, pardelaren aldaketa ez da hezitzaileak umeari egin ohi dion ekintza sinple bat, baizik eta bien artean burutzen duten une eta prozesu hezigarria baizik.

Hori dela eta, pertsona barruko adimenari bide emateaz gain, hezitzailearen harremanetan, pertsonen artekoa ere lantzen dute xatarraren aldaketan:

- Haur bakoitzari behar duen denbora eskaintzeaz gain, denbora hori intimoa zein hezigarria izaten saiatzen dira hezitzaileak, modu horretan, **pertsona barneko adimenaren** lanketa ahalbidetuz. Era berean, ume bakoitzaren prestutasuna errespetatzen dutenez, umea da –hezitzailearekin batera– aldaketa hori gauzatzeko baldintzak sortzen eta elikatzen dituenak. Horrela, haurrak bere burua gehiago ezagutu ohi du: bere beldurrak, nahiak, ziurtasun gabeziak, mugak eta beharrak zeintzuk diren esperimentatuz. Bertzetik, Haur Hezkuntzako curriculumaren lehendabiziko arloarekin lotuz, bere gorputzaren ezagutza zein jabekuntza emateko, aldaketa lekuaren gainean daukaten ispilua ere hezigarria izateko pentsatua da; xatarraren aldaketa bitartean, hezitzailearekin daukaten harremana sendotzeaz gain, bere buruarekin jolastuz, esperimentatzen baitu umeak.
- Hezitzailearekin zuzenean daukaten hartu eman horretan, **pertsonen arteko adimenaren** lanketa bete-betean eman ohi da. Jada zehaztu izan den bezala, bien arteko hartu-emanean oinarritzen da xatarraren aldaketa, beraz, une honetan ere, eskolak oinarrian duen haurraren ideiarekin –gai den pertsona aktiboa– guztiz koherenteak dira. Begirada, ukimena zein hitzen bidez, bertzearen nahi eta intentzioen berri izan ohi dute eta hezitzaileek diotenez, eskolako egunerokoan duten unerik politenetariko bat da. Bertan sortzen den harremana guztiz berezia dela defendatzeaz gain, aipatutako momentu intimo honi zor zaion garrantzia eta zainketa eman behar zaiola aldarrikatzen dute. Berrito ere, oinarritzko behar batetik, ekintza edota une hezigarri batera iritsiz.

3.3.8. Dokumentazioa

Italiako Reggio Emiliako pedagogian oinarrituz, dokumentazioari berebiziko garrantzia ematen diote, hori dela eta, haurraren prozesu zein une zehatzak bideo kamera edota

argazki kameren bidez biltzen dituzte. Modu horretan, ondorengo lerroetan argudiatuko den bezala, adimen ikus-espaziala eta pertsonen artekoaren lanketa gailenduz.

Eguneroko informazio eta materialarekin, noizean behin panelak egiten dituzte eta bai eskola sarreran zein geletan ere zintzilikatuak ikus daitezke. Behaketa izanik helburu ateratako argazkiek edota grabatutako bideoek, zer-erran handia izan ohi dute, hori dela eta, material arras aberasgarria lortzen dute hezitzaileek. Horiekin egindako panel edota bideoak, bai eskolarentzat baina baita familientzat ere arras baliagarriak izan ohi direla gauza jakina da.

Ondoren zehaztuko den bezala, Baztan Haur Eskolak familiekin daukan harremana hurbila eta goxoa izatea dauka helburu. Horretarako, honelako argazki, panel edota bideoak egokiak izan ohi dira; hitzezko azalpenetatik harago, uneoro haien seme-alaben prozesuen berri izan ohi dutelako.

29. figura. Dokumentazioa: haur eskolako bi panel.

Komunikatzea helburu duten ikus-entzunezko materialak izanik, horien estetika ere aunitz zaindu ohi dute. Beraz, aitzineko guztia kontuan hartuz, honako adimen mota hauek gailentzen dira dokumentazioari ematen dioten erabilerarekin:

- **Adimen ikus-espaziala**, bertze hainbat ekintzen artean informazio grafiko bat sortzen denean lantzen denez, dokumentazioaren bitartez aipatutako adimenari bide ematen zaio. Era berean, eskolako paretetan zintzilikatzen dituztenez,

haurrek bizitutakoa gogoratzeko tresna bilakatzen dira horrelako panelak. Hori gutxi balitz, haurretatik harago, helduentzat ere arras baliagarriak izan ohi dira; hezitzaileentzat prozesuak behatzeko eta horietaz hausnartzeko eta familientzat aldiz, haien haurraren garapenaz material grafiko bidez jabe izateko. Azken horrek, jada aipatu bezala, konfiantza handia ematen die familiei, azken batean, eskola barneko uneak eta egoerak hain hurbiletik bizitzeko aukera horrek, eskola eta familien arteko harremana aunitz estutzen du.

- **Pertsonen arteko adimena** ere kontuan hartzen dute dokumentazioa presente dagoen momentu eta toki guztietan; azken finean, informazio grafikoarekin komunikatzea baitute helburu. Modu horretan, eskola barnean gertatutakoa eta haien haurrek bizitutakoa hobeto ulertu dezakete familiek. Era berean, haur bakoitzaren prozesua biltzeko erabili ohi dute dokumentazioa hezitzaileek.

3.3.9. Harremanak

Heldua eta haurraren, eskola eta familiaren eta nola ez, berdinen arteko harremanak egunero elikatu eta zaintzen dituzte; haurrak pertsona gisa beharrezko izango duen afektuzko oinarri sendo bat eraikitzeko asmoz. Maturanak (2006) zioen bezala, “el primer registro de respeto y afecto se da al inicio de la vida, en la relación del bebé con sus padres y cuidadores, un hecho que marcará el tono de sus relaciones afectivas”²⁹ (Reichert, 2011, 404).

Era berean, haurra seguru sentitu beharra da haren esperientazioa senaz egin dezan; horretarako, hezitzaileek haurrekin daukaten harremana arras hurbilekoa da. Garrantzia berezia ematen diote horri eta Kristinak beti dioen moduan, hezitzaileek hitzekin ez ezik, begirada eta ukimenarekin ere sortzen eta zaintzen dituzte umeekin harremanak. Hori dela eta, ondorengo lerroetan azaldutakoa kontuan hartuz, pertsonen arteko adimenari garrantzia handia ematen diote harremanak sortu eta elikatzen dituzten bitartean.

²⁹ Errespetuzko eta afektuzko lehendabiziko esperientziak bizitzeko lehen urteetan izan ohi dira, haurrak gurasoekin eta hezitzaileekin duen harremanetan, eta horiek etorkizunean izango dituen harremanetan eragina izango dute.

Badaude oraindik hitz egiten ez dakiten haur aunitz eskolan, hori dela eta, momentu oro haurren nahi eta emozioei hitza jartzea garrantzitsua da; umea ulertua eta entzuna sentitzeko eta baita bere burua ezagutzen joateko ere. Dena dela, kontu handiz ibili beharra da horretan; Baztan Haur Eskolako hezitzaileek ez diete haurrei sekula baieztapenekin hitz egiten, hau da, “triste zaude” edota “haserre zaude” erran beharrean, “triste ikusten zaitut, hala zaude?” edota “uste dut haserretu zarela, edota behintzat ez zaizula gertatutako gustatu” erabiltzen dute, hezitzaileen usteak edota hipotesiak azalduz. Lehendabiziko adibideetan haurraren hitza alde batean gelditzen da; bigarrenean aldiz, hitza izateaz gain, umea da protagonista eta beraz, bereak dira emozioak, ez ordea hezitzaileenak.

Haurraren altuerara egokitzen dira hitz egin behar duten aldi oro eta ez dute inolaz ere “haur hizkera” erabiltzen. Subjektu aktibo gisa ulertzen dute haurra, beraz, hasiera-hasieratik dena azaltzen diete: zer gertatzen den, zer etorriko den gero,.. Horrek gainera, dena azaltze horrek, denbora epe ertainera bere garrantzia hartu ohi du; izan ere, nahiz eta hasieran gehiegi ez ulertu –ditikoek adibidez–, ibiltarrietatik aintzinera gertatu behar denaren inguruko informazioak seguritatea ematen die haurrei.

Ditikoen kasuan, pardelaren aldaketa izan ohi da haur bakoitzarekin harremana sortzeko momentu intimoetako bat. Horretarako ere, guztia azaltzen diete hasieran, pardela erakusten diete, ukitzen utzi, begiradak elkar gurutzatu... Hitz egiten duten haurrekin ordea errazago izan ohi da harreman estua sortzea; erran bezala, dena azalduz eta momentu oro hezitzaileen hipotesiak azalduz lortzen dute hori. Modu horretan, haurra behatua eta entzuna sentitzen da, helduaren begiradapean, baina aske: hezitzaileen erranetara hori omen da haur batek beharra duena, modu horretan esploratuko du, ikertuko du, jolastuko du eta nola ez, ikaskuntza berriekin aberastuko du bere burua.

Jada aipatu bezala, bikote hezitzaileekin lan egitean, haur talde bakoitzak erreferentziazko bi heldu ditu. Hori horrela izanik, helduen artean erabakitze aukera daukate umeek, izan ere, begirada, hitz edota *feedback* desberdinak dituzte aukeran. Horrela bada, bizitza errealean gertatzen den bezala, haur eskolan ere haurrek lehentasunak garatzen dituzte, eta modu osasuntsu batean izanez gero, hau da,

inorenganako gehiegizko atxikimendurik gabe, haien burua gehiago ezagutzeko bertze moduetako bat dela defendatzen dute haur eskolako profesionalek.

Haurrekin harremanak zaintzen dituzten bezala, familiekin ere hurbileko hartu emana izan ohi dute. Eskola barneraino sartzeko gonbidapena, egunero izaten dituzten elkarrizketak, bilera pertsonalizatuak, dokumentazioa, panelak... dira helburu hori lortzeko bidean Baztan Haur Eskolan dituzten bideak.

Hori gutxi balitz, gela bakoitzaren sarreran, argazki zein hitzen bidez egunerokoaren berri ematen duen liburutxo bat daukate; egunero osatzen eta apaintzen dutena. Gainera, gela barnean dauden ateetan, haur bakoitzaren berri ematen duten orriak aurki daitezke; loaren eta elikaduraren inguruko informazioa egon ohi da nagusiki. Erraterako, geletan informazioa izatea ez da kasualitatea; familiak bertaraino sartzeko gonbidapenaz gain, informazioa ere barnean egoteak familien interesa piztu eta beraz, haien parte hartzea bermatzen du.

Dena dela, egunero familiekin hezitzaile bakoitzak izaten duen elkarrizketa da goraipatu beharrekoa. Haurraren bila etortzen direnean, haurraren egunaren berri ematen diete: nola egon den, zer jan duen, nola egin duen lo... Banan-bana egiten dute eta horretan ere, bikote hezitzailearekin lan egiteak aunitz laguntzen du.

Bertzetik, egiten dituzten bilerak bereziak eta hurbilak izan ohi dira. Hots, hezitzaileak bileran dagoen familiaren haurra izango balitz bezala hitz egiten du, hau da, lehendabiziko pertsonan. Modu horretan, bileran sortzen den giroa arras hurbilekoa dela diote hezitzaileek eta familiekin ere, aunitz disfrutatzen omen dute. Kristinak erran bezala, familia aunitz emoziozko negar malkoekin ateratzen dira bileratik.

Azkenik, jada zehaztu izan den bezala, familiekin eskolan daukaten parte hartze eta presentzia kontuan hartuta, bien arteko lotura estua izan ohi da. Tailerretara etortzeko gonbidapenak, familiekin batera ospatzen dituzten egunak –Olentzero, Inhauteak...–, bilerak, elkarrizketak... dira harreman hurbil horien arrazoiak.

Beraz, hori dena kontuan hartuta, erran daiteke pertsonen arteko adimena arras presente daukatela Baztan Haur Eskolan; familia eta eskola zein hezitzaile eta haurren arteko harremanen zainketaren bidez, aipatutako adimenari zor zaion garrantzia ematen baitiote:

- Baztan Haur Eskola, hezitzaile eta haurretatik harago, espazioek, familiek, egunerokoak, herriak eta azken finean, hezkuntza komunitateak osatzen dute; hori argi daukate behintzat bertako hezitzaileek. Hori dela eta, aipatutako guztien arteko hartu emanek berebiziko garrantzia daukate; hots, komunikazioak eta elkar ezagutzak. Ondorioz, harreman ezberdinen bitartez, **pertsonen arteko adimenaren** lanketa ohikoa da haur eskolako egunerokoan.

CONCLUSIONES Y CUESTIONES ABIERTAS

Teniendo en cuenta lo redactado, se puede afirmar que la Teoría de las Inteligencias Múltiples ha generado un cambio en la manera de comprender el proceso de aprendizaje de cada niño y niña, cambiando también, el paradigma educativo. La nueva perspectiva entiende que cada persona es única e irrepetible, con lo cual, la educación ha de responder adecuadamente a todos y todas. No solo dependerá de la metodología o la forma de trabajar de cada centro; sino que los espacios, los materiales, las propuestas... también tendrán que ser de calidad para proporcionar mayor número de experiencias, enriqueciendo así el proceso de aprendizaje.

Para ello, no cabe duda que el modo de entender a cada niño y niña, y con lo cual, la actitud hacia a él o ella es determinante. De acuerdo a la teoría, cada persona es el sujeto activo de su propio aprendizaje, es capaz de elaborar su propio camino –en compañía del adulto– y por consiguiente, de desarrollar de una forma natural e voluntaria el conjunto de inteligencias propias.

De acuerdo a dicha imagen de la infancia, entiendo que las escuelas infantiles deberían de ser lugares preparados y contextualizados para el desarrollo del conjunto de inteligencias que cada niño o niña contiene; centrando así la educación en las potencialidades y competencias de cada persona. Para ello, teniendo como ejemplo el funcionamiento de la Escuela Infantil Baztan, se deberá de proporcionar diferentes modos, momentos, espacios y materiales, teniendo en todo momento como objetivo enriquecer la educación.

Además, el nuevo paradigma educativo entiende que la diversidad es una fuente de oportunidades para que aprendamos entre iguales, teniendo cada persona la responsabilidad de dar y de recibir. De esta manera, la diversidad en el aula deja de ser un problema y pasa a ser uno de los pilares fundamentales, que ha de ser respetado y cuidado en la educación.

Por si fuera poco, la Educación Infantil pasa de ser una mera preparación para la escuela tradicional y cobra especial relevancia en cuanto al desarrollo de los niños y niñas. Después de que muchas investigaciones afirmaran la relevancia de la etapa 0-6 para el

ser humano, la sociedad ha ido concienciándose que las bases socio-afectivas, motoras... de una persona se establecen en la etapa de Educación Infantil.

Por ello, muchas escuelas infantiles han ido reflexionando y cambiando su práctica educativa durante todos estos años, con el fin de proporcionar a los niños y niñas una mayor calidad en su proceso de aprendizaje. En el caso de la Escuela Infantil Baztan, no cabe duda que su progresión ha sido indiscutible; no solo en la metodología, sino también en el cuidado de los espacios, materiales, la actitud respetuosa hacia cada niño y niña, la relación con las familias... teniendo como resultado un centro de alta calidad.

Para ello, y teniendo en cuenta también el cambio que ha proporcionado a la educación la Teoría de las Inteligencias Múltiples, cabe destacar que dicha escuela infantil tiene en todo momento presente la imagen de un niño o una niña capaz, de una persona con potencialidades y competencias. Por lo tanto, toda su práctica educativa gira entorno a dicha idea, la cual ha cambiado totalmente el papel de la educadora. Pasa de ser maestra o profesora –la que imparte materias, la que enseña–, a ser una acompañante de cada criatura, facilitando y enriqueciendo el propio camino de cada niño o niña.

Así, proporcionando seguridad, confianza, respeto y autonomía a todos los niños y niñas de la escuela, emprenderán el largo viaje de la vida con seguridad de que el adulto confía en ellos y en ellas, siendo de vital importancia para que la experimentación y el juego sea natural y placentero. Y es que solo de este modo, desarrollarán sus potencialidades de forma natural, segura y autónoma, estableciendo así una base firme y rica de experiencias y oportunidades que serán importantísimas para el desarrollo como persona.

En resumen, aunque anteriormente haya sido mencionado, cabe remarcar que la organización y estructuración de la Escuela Infantil Baztan es un claro ejemplo del nuevo paradigma educativo que ha sido sustentado con teorías como el de las Inteligencias Múltiples de Gardner. Para ello, teniendo en cuenta el análisis que se ha llevado a cabo en el presente trabajo, cabe recalcar que el desarrollo de las diferentes inteligencias está asegurado en los diferentes ámbitos de dicha escuela infantil.

De todas formas, considero que la Teoría de las Inteligencias Múltiples es solo un punto de partida para futuras reflexiones; y es que al igual que de momento se han identificado ocho inteligencias diferentes, nuevas investigaciones trabajan para conocer o identificar nuevas futuras inteligencias. De igual modo, la forma en el que debemos trabajarlas no es algo cerrado ni concluido, dejando vía libre a nuevas propuestas, nuevos espacios o nuevas formas de entender y materializar el deber de la educación frente a dicha teoría.

Y es que teniendo en cuenta que la educación ha de responder a la sociedad, y vivimos en un constante proceso de cambios, la escuela también tendrá que desarrollar permanentemente nuevos métodos y estrategias para poder responder a todos los cambios mencionados. Por ello, en mi opinión, las reflexiones, la auto-evaluación y la formación continua deberían de ser los ejes de la docencia hoy en día.

Para terminar, con este trabajo se ha procurado dar respuesta a los objetivos marcados en su inicio, y es que al igual que se ha analizado la influencia que ha tenido la Teoría de Howard Gardner en la educación, tal análisis se ha visto plasmado en el trabajo práctico que se ha basado en la Escuela Infantil Baztan. Además, mayormente en las conclusiones, se ha profundizado en el nuevo paradigma educativo, enriqueciendo así, la visión que personalmente tengo sobre la educación. Por último, de una manera implícita, creo que el presente trabajo puede considerarse una mera aportación para el reconocimiento que se merece el ciclo 0-3 y la diversidad.

Teniendo en cuenta todo lo redactado, me gustaría que la educación de hoy en día desmintiese la afirmación de Carl Jung: “todos nacemos originales y morimos copias” (L’Ecuyer, 2013, 13). Para ello, está claro que la educación deberá de focalizar en las potencialidades de cada persona, proporcionando de ese modo, la importancia que tiene a la diversidad entendida como fuente de aprendizaje.

“La educación es un acto de amor, por lo tanto un acto de valor” (Paulo Freire)

ERREFERENTZIAK

Ander-Egg, E. (2006). *Claves para introducirse en el estudio de las inteligencias múltiples*. Santa Fe: Ediciones homo-sapiens.

Armstrong, T. (2006). *Inteligencias múltiples en el aula: Guía práctica para educadores*. Barcelona: Paidós.

Barandiaran, A; Larrea I. (2016). Haurra ebaluatzetik testuingurua ebaluatzerara. *Hik Hasi*, 212, z.g. Berreskuratua: [2017/02/08]: <http://www.hikhasi.eus/albiste.php?id=1300>

Baztan Haur Eskolako bloga. Berreskuratua [2017/04/03]: <http://baztanhaureskola.blogspot.com.es/>

Benito, N. (2011). *El acompañamiento del desarrollo: las ideas de Emmi Pikler*. Buenos Aires.

Bronstein, V; Vargas, R. (2001). *Niños creativos*. Barcelona: RBA.

David, M; Appell, G. (2010). *Lòczy, una insólita atención personal*. Temas de infancia. Barcelona: Octaedro.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54–67.

Del Pozo, M. (2014). *Inteligencias Múltiples en acción*. Barcelona: Tekman books.

Delgado, J. (2016). Enseñales a los niños cómo pensar, no qué pensar. *Rincón de la psicología*, 12, 1-3. Recuperado [01/02/2017]: <http://www.rinconpsicologia.com/2016/12/ensenales-los-ninos-como-pensar-no-que.html>

Falk, J. (2012). *Lóczy, educación infantil*. Temas de infancia. Barcelona: Octaedro.

Freire, H. (2015). *Berdean hezi: haurrak naturara hurbiltzeko ideiak*. Arrasate: Txatxilipurdi.

Freire, H. (2017). Elkarriketa: Heike Freire. *Hik hasi*, 214, 19-25.

García, T; Tonucci, F. (2008). La maquinaria escolar. *Contratiempos, textos de pensamiento radical*, 10. Recuperado [18/02/2017]: http://forofpcantabria.weebly.com/uploads/6/0/1/8/60188225/tonucci_francesco_fratto_-_la_maquinaria_escolar.pdf

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.

Gardner, H. (2005). *Inteligencias múltiples: La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.

Gardner, H. (2012). *El desarrollo y educación de la mente. Escritos esenciales*. Barcelona: Paidós.

Gardner, H. (2015). *Inteligencias múltiples: La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.

Gerber, R.; Robinson, K. (2011). ¿Por qué los niños se aburren en la escuela?. *Redes*, 88 páginas. Recuperado [17/01/2017]: https://www.youtube.com/watch?v=eEqF_1aXUw4

Gray, P. (2016). *Libres para aprender*. México: Paidós.

Hainbat egile. (2007). Reggio Emilia: 0-6 urte bitarteko Udal Haur Hezkuntza. *Hik hasi*, 19. monografikoa. Donostia.

Hoyuelos, A. (2006). *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Barcelona: Octaedro.

Jauregi, L. (2009). Haur hezkuntzako gelen antolaketa espazialaren eta erabileraren deskribapena eta azterketa. Donostia, Euskal Herriko Unibertsitatea, 67-124. Berreskuratua [2017/03/17]: <https://addi.ehu.es/bitstream/handle/10810/12252/jauregui%20elizondo.pdf;jsessionid=BA3E7A0F7CC81FA936D47FB3BF06FB25?sequence=1>

L'Ecuyer, C. (2013). *Educar en el asombro*. Barcelona: Plataforma Editorial.

LeVine, R. A.; White, M. I. (1986). *Human conditions: The cultural bases of educational development*. New York and London: Routledge & Kegan Paul.

Luz de Luca, S. (2004). El docente y las inteligencias múltiples. *Revista iberoamericana de educación*, 342, 1-11. Argentina. Recuperado [18/01/2017]: http://rieoei.org/psi_edu12.htm

Majem, T; Òdena, P. (2010). *Descubrir jugando. Temas de infancia*. Barcelona: Octaedro.

Malaguzzi, L. (2001). *La educación infantil en Reggio Emilia*. Barcelona: Octaedro.

Pikler, E. (2012). *Moverse en libertad: desarrollo de la motricidad global*. Madrid: Narcea.

Quinto, B. (2010). *Educación en el 0-3: La práctica reflexiva en los nidi d'infanzia*. Barcelona: Graó.

Reichert, E. (2011). *INFANCIA, la edad sagrada*. Barcelona: La llave.

Ritscher, P. (2006). *El jardín de los secretos: organizar y vivir los espacios exteriores en las escuelas*. Barcelona: Octaedro.

Robinson, K. (2008). Changing Education Paradigms. *RSA events*, 1-4. London. Reviewed [19/02/2017]: <http://www.learninginstitute.co.uk/wp-content/uploads/2016/07/rsa-lecture-ken-robinson-transcript.pdf>

Smith, M. (2008). Howard Gardner and multiple intelligences. *The encyclopedia of informal education*. Reviewed [01/02/2017]: <http://www.infed.org/mobi/howard-gardner-multiple-intelligences-and-education>

Universitat d'Alacant. (2009). *Introducción a la psicología. Tema 8. La Inteligencia*. Departamento de psicología de la salud, 3. Recuperado [09/01/2017]: <https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/12917/8/Tema%208.%20Inteligencia..pdf>

Wild, R. (2011). *Educación para ser: vivencias de una escuela activa*. Barcelona: Herder.

ERANSKINAK

1. ERANSKINA - *ADIMEN ANITZAK HAUR HEZKUNTZAN – Edurne Etxeberriari galdetegia*

Ni Ainhoa Astiz Goñi naiz eta Nafarroako Unibertsitate Publikoan Haur Hezkuntzako Irakasle Gradua bukatzeko, Adimen Anitzen inguruko Gradu Amaierako Lana egiten nabil. Horretarako, hainbat adituren iritziak eta testigantzak biltzeko asmoa daukat, beraz, ondorengo galderak erantzutea aunitz eskertuko nizuke.

Aldez aintzinetik, eskermil aunitz!

1. Noiz izan zenuen Adimen Anitzen Teoriaren berri? Nola?

Duela 3 urte, Madrilen “Coaching, Inteligencia Emocional y PNL Personal Y Educativo” Masterraren bidez formakuntza jaso nuenean ezagutu nuen zehatzago teoria hau. Hezkuntza mailako coaching-aren barruan, Adimen Anizkunak modulua izan genuen eta izugarritzko interesa eta lotura piztu zitzaidan. Onartu behar dut, modulu hau baino lehen irakurria nuela Interneten, eta Redes programatik ere ezaguna nuela. Beraz, sinesgarritasun eta interes puntu batekin hartu nuen honen gaineko ezagutza zehatzagoa. Formakuntza honen ostean, Madrilen ere, beste ikasketa batzuk egitea erabaki nuen, “Especialista en Inteligencias Múltiples y Aprendizaje Cooperativo” deituriko formakuntza sakona, hain zuzen ere.

2. Nafarroan ezaguna den Teoria dela uste al duzu?

Ezetz esango nuke. Horregatik, Nafarroako ILZn ikastaroa eskaintzea ideia ona zela pentsatu nuen eta aukera izan dudanez, bai euskaraz eta baita gaztelaniaz ere, 14 orduko ikastaroa eskaini diet interesatuta zeuden Nafarroako ikastetxeetako irakasleei.

3. Zer nolako lotura ikusten diozu aipatutako teoriari Haur Hezkuntzarekin?

Haur hezkuntzan aurrera eramaten den metodologia nahiko lotua dago Teoria honek planteatzen duenarekin. Haur Hezkuntzan txokoetan egoten direnean, gaitasun desberdinak garatzeko aukera dute eta ikasgairik ez egoteak, ikaskuntza prozesua bide desberdinetatik ahalbidetzen du, bakoitzaren interesak eta beharrak kontuan hartuz. Haur hezkuntzan bertan nahiko argi ikus daitezke haur bakoitzaren adimen garatuenak

eta gutxien garatuenak. Beraz, etapa honetan aukera bikaina dago teoria honen ideiak aurrera eramateko.

4. Ba al dago Nafarroan/Euskal Herrian Adimen Anitzen Teoria modu desberdin edota berezi batean lantzen duen ikastetxerik?

Nafarroan ez dut ezagutzen. EAEan, Youtuben ikusi dudak bideo batean, Ordiziko Jakintza Ikastolan lehen hezkuntzako maila batean Adimen Anizkunak lantzeko Ikaskuntza Kooperatiboa erabiltzen dute. Honetaz gain, ez dut eskolarik ezagutzen honetan buru-belarri ari denik.

5. Zure jarduna, jarrera... aldatu al zenuen Teoria honen berri izatean?

Bai, erabat. Ikasleei beste betaurreko batzuekin begiratzen diet. Ikasle bakoitza, talentu edo potentzial bat duen pertsona bakar eta berezia dela presente dut nire jardunean. Gainera, kontuan hartzen ditut momentuz aurkitu dituzten 8 adimenak eguneroko jarduerak prestatzerakoan. Badakit haiek direla haien ikaskuntzaren protagonistak eta haiek aktiboki parte hartzea ahalbidetzen dut. Behaketa nire eguneroko baliabide bihurtu da eta ikasle bakoitza gehiago ezagutzeko balio dit.

Oharrak (edozer gehitu nahi baduzu):

Adimenaren kontzeptuan iraultza ekarri duen Teoria honek, hezkuntzaren paradigmak aldaketa ekarri digu eta hau izan behar da hartu behar dugun bidea, irakasleok, ikasleen ikaskuntza prozesuan bidelagun izan behar gara, 8 adimenak kontuan hartuz eta behar dituzten baliabide eta erremintak eskainiz.

2. ERANSKINA - LORIS MALAGUZZIREN POESIA

El niño está hecho de cien

*El niño tiene cien lenguas
cien manos
cien pensamientos
cien maneras de pensar
de jugar y de hablar
cien siempre cien
maneras de escuchar*

*de sorprenderse de amar
cien alegrías
para cantar y entender
cien mundos que descubrir
cien mundos que inventar
cien mundos que soñar.*

*El niño tiene
cien lenguas
(y además de cien cien cien)
pero le roban noventa y nueve.*

*La escuela y la cultura
le separan la cabeza del cuerpo.*

*Le dicen:
de pensar sin manos
de actuar sin cabeza
de escuchar y no hablar
de entender sin alegría
de amar y sorprenderse
sólo en Pascua y en Navidad.*

*Le dicen:
que descubra el mundo que ya existe
y de cien le roban noventa y nueve.*

*Le dicen:
que el juego y el trabajo
la realidad y la fantasía
la ciencia y la imaginación
el cielo y la tierra
la razón y el sueño
son cosas que no van juntas.*

Y le dicen que el cien no existe

*El niño dice:
"En cambio el cien existe".*

Iturria: Hoyuelos, 2006, 12.

3. ERANSKINA – JAVIER OFICIALDEGUI AMATRIAIN ARKITEKTOARI GALDETEGIA (BAZTAN HAUR ESKOLAKO ARKITEKTOA)

1. ¿Te ha tocado alguna vez realizar un proyecto de alguna escuela infantil? Cuando? Qué escuela?

En el año 2007 realicé junto con Silvia Barbarin el proyecto de la nueva Escuela Infantil de Baztan situada en Elizondo. Las obras finalizaron en diciembre de 2008.

2. ¿Al diseñar espacios para Educacion Infantil qué aspectos tendrías en cuenta? Cuales son los más significativos para ti?

Al igual que en cualquier otra edificación resulta determinante la elección del emplazamiento del edificio. Es labor posterior del arquitecto el saber interpretar correctamente las necesidades del programa para sacar el mayor provecho de ese emplazamiento potenciando sus virtudes y minimizando las afecciones.

En una Escuela Infantil el tratamiento de la luz y la adecuada relación entre los distintos espacios interiores y entre éstos y los exteriores son los factores que destacaría como esenciales.

La abundancia de luz natural en todos los espacios educativos y la diversidad en la orientación y tipología de los huecos de entrada de luz permiten crear espacios cambiantes que marcan pautas de ritmos diarios y anuales.

Creo necesario que tanto los espacios exteriores como interiores tengan un aspecto y una escala doméstica. En este sentido hay que cuidar el tratamiento de las alturas interiores, el color y textura de los acabados y trabajar una cierta diferenciación de los distintos espacios según los usos previstos, sin perder por ello cierta versatilidad que permita configurar distintos entornos mediante el uso de mobiliario.

Hay que entender que no sólo el aula, sino toda la escuela tiene una función educativa, y todas las actividades son una oportunidad para educar.

3. ¿Qué medidas de seguridad hay que tomar para la realización de unos espacios de estas características?

Los riesgos habituales a considerar son de atrapamiento y de lesiones por rotura de elementos frágiles.

Es necesario que los elementos practicables de ventanas y puertas tengan sistemas que eliminen o que al menos minimicen el riesgo de atrapamiento. Esto se suele resolver mediante soluciones constructivas bastante tipificadas (distancias mínimas entre elementos practicables y paramentos, juntas de goma en elementos de cierre,...). También es necesario que todos los accionamientos de las puertas y ventanas estén a una altura fuera del alcance de los niños.

Una medida adicional muy recomendable es que en las puertas se coloquen mirillas a una altura tal que tanto los niños como los educadores puedan ver si hay riesgo de golpeo al abrir la puerta.

Como medida de seguridad todos los elementos frágiles (vidrios y espejos) al alcance de los niños tienen sistemas de seguridad frente a rotura. Como medida adicional creo interesante que sean todos los elementos, no sólo los que están en la zona estricta de riesgo.

Como estrategia general para el control de estos riesgos es conveniente que haya una diferenciación entre las áreas educativas y las destinadas estrictamente a personal, minimizando las conexiones entre ellas para facilitar el control de los accesos.

4. ¿En la realización de una escuela infantil crees que solo tienen que participar arquitectos o a su vez también hay que escuchar otras opiniones, como por ejemplo de las educadoras y del equipo educativo? ¿Por qué?

En los proyectos de escuelas infantiles, como en cualquier otro tipo de proyecto, resulta necesaria la participación de los distintos agentes implicados para conseguir resultados idóneos.

Desde luego en el caso concreto de nuestra experiencia de la escuela infantil de Baztan el diálogo con el equipo educativo dió grandes resultados y permitió adoptar y corregir soluciones para hacerlas más adecuadas al modelo pedagógico y a la forma de trabajar en la escuela.

Uno de los principales retos del proceso es conseguir evitar ideas preconcebidas sobre cómo debe ser la escuela, tanto por parte del arquitecto como por parte del equipo educador, que deben ser capaces de discernir aquellos usos y formas de trabajo esenciales del programa educativo de los heredados de implantaciones en edificios anteriores.

En nuestro caso resultó clave para el proceso la postura adoptada por el equipo de gobierno del Ayuntamiento de Baztan que permitió y favoreció este contacto.

La mayor dificultad se encuentra precisamente es generar el entorno de trabajo que permita este tipo de diálogo y conseguir incorporarlo en las dinámicas habituales de contratación de la administración.

5. ¿Crees que la escuela en la que estudiastes o otras que conozcas están bien diseñadas? ¿Por qué? ¿Qué cambiarías?

En general la tipología adoptada en las distintas escuelas infantiles de Navarra en los últimos años se ajusta bastante a lo que entiendo debe ser una escuela infantil y al modelo educativo sobre el que se viene trabajando.

No obstante en alguno de los casos que conozco en Pamplona la elección del solar y del emplazamiento a resultado muy condicionante a la hora de desarrollar el proyecto. Tal y como he comentado con anterioridad la elección del emplazamiento resulta uno de los factores decisivos.

Es posible que la disponibilidad de estos solares en entornos urbanos de cierta densidad no sea sencilla, pero una mayor generosidad en la dimensión y el tratamiento de los espacios exteriores hubiese generado ambientes más acordes al uso final.

4. ERANSKINA – BAZTAN HAUR ESKOLAKO KORROAREN HELBURUAK

Korroaren helburuak. Iturria: Baztan Haur Eskolako bloga
(<http://baztanhaureskola.blogspot.hu>), 2015.

5. ERANSKINA – Baztan Haur eskolako logoa

6. ERANSKINA – BAZTAN HAUR ESKOLAKO PLANO OFIZIALA

